

HANDLINGSPLAN FOR FOREBYGGING OG BEKJEMPELSE AV BARNEFATTIGDOM

Høringsutkast desember 2015

Vilje til
vekst

"Sol ute, sol inne
sol i hjertet, sol i sinnet"

Åpen
Motivert
Offensiv
Tillitsskapende

INNHold

1.	Innledning	3
2.	Fattigdomsbegrepet	5
3.	Litt om årsak og virkninger av barnefattigdom	6
4.	Overordnede føringer og det offentliges ansvar	7
5.	Handlingsplanens forankring i kommunale dokumenter	10
6.	Handlingsplanens fokusområder	11
7.	Eksisterende situasjon og utfordringer	11
	7.1 Statistikkgrunnlag	11
	7.2 Beskrivelse	25
8.	Tiltaksdel 2016-2019	41

1. INNLEDNING

BAKGRUNN

Arbeids- og velferdsdirektoratet har i samhandling med Fylkesmannen i Hedmark innvilget et tilskudd på inntil kr. 420.000 til forebygging og bekjempelse av barnefattigdom i Åmot kommune i 2015, jf. kommunens søknad den 4. februar og fylkesmannens tildelingsbrev av 25. juni 2015

Det skal rapporteres på status for tiltaket innen 15. februar 2016. Dersom NAV ønsker å søke midler for neste år, vil dette bli ansett som et nytt prosjekt, og vil bli vurdert på linje med andre nye prosjekter.

ORGANISERING

- Prosjektansvarlig: Marie Elisabeth Sollid, enhetsleder NAV
- Prosjektleder: Finn Nygård, kommuneplanlegger/ Hanne Medlien, Ungdomsklubbleder og prosjektmedarbeider
- Styringsgruppe: Rådmannen med sektorleder Samfunnsutvikling, Helse og velferd og Oppvekst
- Arbeidsgruppe: bestående av personer fra de tre sektorene som arbeider i enheter med oppgaver opp mot barn og unge innen NAV, kultur, barnehage, skole, familierådgivning, helsestasjon, psykiatri, rusomsorg mfl:

Samfunnsutvikling

- Marie Elisabeth Sollid (NAV)
- Hanne Medlien (kultur/ repr. for barn og unge i planlegginga)
- Turid Athammer (kultur/Frivilligsentral)

Oppvekst

- Marianne Vigdal Olsen (skole/ skolefritidsordning)
- Anita Stormoen (barnehage)

Helse og velferd

- Ingunn Haugsmoen (helsestasjon)
- Ragnhild Elisabeth Eliassen (psykisk helse/ SLT- koordinator)
- Liv Sand (barnevern)

- Brukerrepresentanter: Brukerutvalg/SLT-råd, /ungdom/ frivillige organisasjoner

Arbeidsgruppas oppgaver:

- Beskrive organiserte tilbud til barnefamilier og barn/ unge på de ulike tjenesteområder, samt bidra med å framskaffe oversikt over aktuelle uorganiserte tilbud
- Bidra med å framskaffe og vurdere aktuell statistikk
- Kartlegge behovsområder
- Foreslå tiltak

Tids- og aktivitetsplan

Juli- august: utarbeidelse av prosjektplan

24. august: Oppstartsmøte med rådmann og sektorledere. Prosjektplanen presenteres og godkjennes. Arbeidsgruppe oppnevnes.

August – oktober: Etablere kontakt med ulike tjenester. Kartlegge eksisterende tilbud (formelle og uformelle) til barn og unge og oppfølgingsbehov på ulike levekårsområder (økonomi, bolig, helse, arbeid samt forhold knyttet til barnehage, skole og fritid). Analysere folkehelsebarometer 2015, ungdataundersøkelse 2015, kostra-tall for mottakere av sosialhjelp og registrerte arbeidsledige med mer.

September- oktober: Innspill fra brukerrepresentanter/ frivillige organisasjoner

9. november: Fagseminar i samarbeid med folkehelseteamet i Hedmark fylkeskommune « Det gode liv for barn og unge i Åmot, med fokus på barnefattigdom og folkehelse». Ekstern foredragsholder: Karin Gustavsen

11. november: Workshop i arbeidsgruppe

November- desember: Utarbeide handlingsplan

Januar- februar: Administrativ og politisk behandling av handlingsplan.

Rådmannen legger arbeidet med handlingsplan til grunn for avsetting av ramme for tiltak i budsjett 2016 og økonomiplan 2016-2019. Vedtatt handlingsplan gir grunnlag for iverksetting prioriterte tiltak og søknad om statlige tilskudd i 2016.

2. FATTIGDOMSBEGREPET

Fattigdom handler om ikke å ha mulighet til å leve et fullverdig liv. Fattigdom innebærer mer enn å ha lite penger til å kjøpe mat, klær og andre materielle goder. Fattigdom begrenser menneskers mulighet til å ha innflytelse over eget liv og å ha en anstendig levestandard.

For å kunne skille mellom ulike grader av fattigdom brukes begrepene absolutt fattigdom og relativ fattigdom. Det er stor forskjell på disse begrepene. *Absolutt fattigdom* innebærer at man ikke får dekket grunnleggende behov som mat, klær, hus, tilgang på grunnutdanning og primære helsetjenester. I oktober 2015 satte Verdensbanken opp fattigdomsgrensa for absolutt fattigdom til 1,90 amerikanske dollar om dagen. *Relativ fattigdom* er fattigdom sett i forhold til størstedelen av befolkningen i et land. Et mål som brukes i denne sammenhengen er medianinntekten med utgangspunkt i inntektsnivået for hele befolkningen. Medianinntekten er det inntektsbeløpet som deler en fordeling i to like store grupper, etter at inntekten er sortert stigende (eller synkende). Det vil altså være like mange personer med inntekt over som under medianinntekten.

Den finnes ingen offisiell fattigdomsgrense eller lavinntektsgrense i Norge, men i beregninger og vurderinger har det vært vanlig å ta utgangspunkt i begrepene relativ fattigdom og medianinntekten i befolkningen ut fra to normer. Den ene normen tar utgangspunkt i beløpet som utgjør 50 prosent av medianinntekten for alle personer, etter at husholdningsinntektene er regnet om eller ekvivalert til forbruksenheter ved hjelp av den såkalte OECD-skalaen. Alle personer med en inntekt per forbruksenhet lavere enn dette, regnes da som tilhørende lavinntektsgruppen. Den andre normen er den som i dag benyttes av EU, og er den mest brukte. Vanligvis settes lavinntektsgrensen lik 60 prosent av medianinntekten for alle personer, etter å ha korrigert for ulikheter i husholdningsstørrelse ved hjelp av den såkalte EU-skalaen.

At husholdningsinntekten er ekvivalert betyr at det er tatt hensyn til familiestørrelse når man regner fattigdomsandelene. De to normene benytter forskjellige ekvivalensskalaer. EU-skalaen legger noe mer vekt på husholdningenes stordriftsfordeler enn det OECD-skalaen gjør. Med stordriftsfordeler menes de fordeler husholdningene oppnår ved at flere bor sammen, for eksempel når det gjelder fellesutgifter til bolig, mat, TV, vaskemaskin, avis, etc. Lavinntekt defineres da som en ekvivalentinntekt som er lavere enn 50 %, evt. 60 % av medianinntekten for den aktuelle husholdningsgruppen.

EU-skalaen tilordner første voksne i husholdningen vekt=1, deretter de neste voksne vekt=0,5 og barn under 17 år vekt=0,3. Ifølge denne ekvivalensskalaen må f.eks. en husholdning på to voksne og to barn ha en husholdningsinntekt som er 2,1 ganger så høy som en enslig for å ha samme økonomiske velferd.

Lavinntektsgrenser pr. årsinntekt for ulike husholdstyper, ekvivalert med EUs ekvivalensskala etter 60 % av medianinntekten, var for 2013: (Kilde: Statistikkbanken til Statistisk sentralbyrå, Tabell 09593): Enslig kr. 200 800, Enslig forsørger med ett barn kr. 261 000, Enslig forsørger med to barn kr. 321 300, Enslig forsørger med tre barn kr. 381 500, Par uten barn kr. 301 200, Par med ett barn kr. 361 400, Par med to barn kr. 421 600, Par med tre barn kr. 481 900, Par med fire barn kr. 542 100.

Personene som kommer inn under disse lavinntektsgrensene har ikke tilgang på en del goder som er vanlig i Norge, men de ville vært velstående i mange av verdens fattigste land.

Problemet med denne fattigdomsdefinisjonen er at den ser på inntekt, og ikke på de faktiske utgiftene folk har. Statens Institutt for Forbruksforskning – [SIFO](#) – anslår at en familie med to små barn bør klare seg på drøyt 21.000 kroner i måneden i 2015 for å leve på et rimelig forbruksnivå. Med et rimelig forbruksnivå menes et forbruk som kan godtas av folk flest. Boutgifter er ikke medregnet.

Uansett hvilke definisjoner som blir brukt, handler fattigdom om mangel på trygghet, forutsigbarhet, valgmuligheter og innflytelse. Dette er ikke alltid så lett å måle bare ved å se på hvor mye penger en person har. Fattigdom er knyttet til levekår.

3. LITT OM ÅRSÅK OG VIRKNINGER AV BARNEFATTIGDOM

Utviklingen de siste årene viser at andelen av befolkningen med lavinntekt holder seg relativt stabil. I 2012 befant 3,4 prosent av befolkningen seg under OECDs fattigdomsgrense, mens 7,9 prosent betegnes som fattige når vi benytter EUs fattigdomsgrense. Når vi ser på enkeltgrupper kan vi registrere en økende andel med lavinntekt blant unge og unge voksne. Dette skyldes bl.a. at flere innenfor denne gruppen blir stående utenfor arbeidsmarkedet på grunn av psykiske lidelser og at frafallet fra videregående skole fortsatt holder seg høyt. Det er også en sterk vekst i andelen med lavinntekt blant enslige forsørgere og ulike grupper som mottar korttidsytelser fra NAV. Blant eldre har andelen med lavinntekt blitt redusert de siste årene på grunn av oppjustering av pensjonsinntekten, høyere sysselsetting og dermed bedre inntektsgrunnlag for denne gruppen.

Enslige forsørgere, barnerike familier med innvandrerbakgrunn og mottakere av økonomisk sosialhjelp er overrepresentert blant lavinntektsgruppene. Antallet barn i innvandrerfamilier med lavinntekt har økt sterkt de seinere år, mens antallet norske barn med lavinntekt har holdt seg konstant. Økt fattigdom blant barn kan derfor i stor grad tilskrives den høye nettoinnvandringen.

34,4 prosent av barna med innvandrerbakgrunn tilhørte i 2010–2012 familier som har inntekt under fattigdomsgrensen, i følge EUs lavinntektsmål. (kilde NAV-rapport 2014:3 Fattigdom og levekår i Norge).

I EUs publikasjoner benyttes begrepet «risiko for fattigdom» for å beskrive gruppa som har inntekter under denne grensen. Statistisk sentralbyrå bruker heller ikke begrepet fattigdom når det rapporteres på disse målene, men bruker benevnelsene lavinntekt, eller vedvarende lavinntekt.

Lavinntektsgrensene tar utelukkende utgangspunkt i inntekt etter skatt. Det kan imidlertid være andre faktorer som har betydning for hva slags levekår en person har etter at inntekten er tjent og skatten betalt. Nivået på faste utgifter, herunder boligkostnader, og den enkeltes forbruksprofil vil være sterkt medvirkende.

Konsekvensene av å vokse opp i en familie med lavinntekt kan deles opp i de umiddelbare konsekvensene og de langsiktige konsekvensene, hvor konklusjonen er at de som har levd med lav inntekt i oppveksten er mer utsatt for ulike levekårsproblemer senere i livet. Når man skal si noe om konsekvenser av å vokse opp i fattigdom, er det imidlertid viktig å være klar over at det er usikkerhet knyttet til om det er fattigdommen i seg selv, eller om det er andre (ofte uobserverte) kjennetegn som er årsaken til at enkelte levekårsulempere opptrer oftere blant fattige (*Kilde: Regjeringens strategi 2015 - 2017 for «Barn som lever i fattigdom»*).

- Barn i lavinntektsfamilier deltar noe mindre i fritidsaktiviteter, men denne effekten later til å være sterkere i majoritetsbefolkningen enn blant minoritetene
- Det er nesten tre ganger så mange jenter med ikke-vestlig bakgrunn som jenter med norsk eller annen bakgrunn som ikke deltar i organiserte aktiviteter
- NOVAs studier av barn og unge i lavinntektsfamilier finner ikke forskjeller mellom lavinntektsutvalget og andre barn/unge når det gjelder sosialt samvær
- Bare en liten andel av de som lever i lavinntektsfamilier oppgir i foretatte undersøkelser at de har råd til en ukes ferie i året utenfor hjemmet (14-15 %), mens over 90 % av de som oppgir å ha god råd sier at de har råd til det.
- Basert på det en vet om fordelingen av god og dårlig helse, kan en gå ut i fra at det er flere med fysisk og psykisk dårlig helse blant barn som vokser opp i lavinntektsfamilier, men det er mer usikkert hvorfor de fattige har dårlig helse. Det er altså påvist en sammenheng mellom lavinntekt og dårlig helse, men det trengs mer forskning for å fastslå lavinntektens eventuelle selvstendige effekt på helse.
- Dersom det å vokse opp i fattigdom påvirker helsen, vil det ikke være overraskende om dette har konsekvenser for skoleprestasjonene. Det er påvist at fattige barn har noe dårligere egenrapporterte skoleprestasjoner, men store forskjeller og entydige sammenhenger er ikke påvist.
- Tidligere var fattigdom definert ved det å mangle fundamentale goder som mat, klær og tak over hodet. For de aller fleste fattige barn i dagens Norge har ikke fattigdommen slike uttrykk.
- Andelen barnefamilier som eier egen bolig er litt lavere blant lavinntektshusholdene, men det er ikke store forskjeller i eierandeler. Når en ser på hvor mange som bor trangt er forskjellene tydeligere.
- Det er grunnlag for å hevde at oppvekst i en fattig familie ikke bare er et problem der og da, men at barn i lavinntektsfamilier også er mer utsatt for levekårsulempere senere i livet. Men det er også slik at de fleste barn som vokser opp i lavinntektsfamilier ikke har de nevnte levekårsulempene, noe som henger sammen med at fattigdomsgruppen sosialt sett er svært sammensatt.
- Generelt er det slik at vi ut fra kunnskapen vi har om sosial reproduksjon kan forklare hvorfor sosial posisjon kan «gå i arv».

Det er betydelige regionale forskjeller i forekomsten av lavinntekt i barnefamilier. Det er særlig i Oslo og flere fylker i østlandsområdet hvor forekomsten er høy. I Oslo er andelen barn med lavinntekt særlig konsentrert om sentrumsnære områder og i noen av drabantbyene med høy innvandrerandel.

Utviklingen i inntekt og fattigdom har nær sammenheng med den økonomiske utvikling og situasjonen på arbeidsmarkedet. Inntektsstatistikken viser at risikoen for vedvarende lavinntekt er over fem ganger så høy i familier uten personer med varig tilknytning til arbeidsmarkedet sammenlignet med befolkningen forøvrig.

Arbeidsmarkedet er den viktigste arena for fordeling av inntekter, både direkte ved lønnsfordelingen og ved at arbeidsdeltakelse utvikler den enkeltes kompetanse og muligheter for høyere lønn. Samtidig gir barns og ungdoms oppvekst og utdanning den «humankapital» de trenger for å komme inn på arbeidsmarkedet.

Høy sysselsetting og lav ledighet er derfor viktig for sikre små forskjeller i levekår.

I tillegg har Norge et godt utbygget velferdssystem som gjør at de som i utgangspunktet har små økonomiske ressurser har tilgang til helsevesen, skole og andre offentlige tjenester.

Men selv om inntektsforskjellene er små, viser levekårsundersøkelsene at de med lav vedvarende inntekt i Norge ofte har sosiale mangler; som dårlige boforhold og dårligere helse enn befolkningen for øvrig. Se Folkehelseinstituttets folkehelseprofil for Åmot 2015 i.

4. OVERORDNEDE FØRINGER OG DET OFFENTLIGES ANSVAR

En handlingsplan for å forebygge og bekjempelse av barnefattigdom er et lokalt viktig virkemiddel for å oppfylle barns grunnleggende rettigheter, slik de er nedfelt i internasjonale konvensjoner, nasjonalt lovverk samt statlige og regionale planer og retningslinjer. Den er også en viktig del av oppfølgingen i samfunnsdelen til ny kommuneplan Åmot 2030 som ble vedtatt av kommunestyret 6. mai 2015.

Viktige overordnede føringer

- FNs barnekonvensjon:

Den 20. november 1989 vedtok FNs generalforsamling den første internasjonale menneskerettighetskonvensjonen som gir barn en særlig juridisk status: FN's konvensjon om barnets rettigheter, populært kalt Barnekonvensjonen.

- Grunnloven:

§ 92. Statens myndigheter skal respektere og sikre menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter.

§ 104. Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling. Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barn har rett til vern om sin personlige integritet. Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie.

§ 109. Enhver har rett til utdanning. Barn har rett til å motta grunnleggende opplæring. Opplæringen skal ivareta den enkeltes evner og behov og fremme respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene. Statens myndigheter skal sikre adgang til videregående opplæring og like muligheter til høyere utdanning på grunnlag av kvalifikasjoner.

- Plan- og bygningsloven:

§ 1. Lovens formål.

Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og kravene til det enkelte byggetiltak. Det samme gjelder hensynet til barn og unges oppvekstvilkår og estetisk utforming av omgivelsene.

- **Opplæringslova:**

§ 1-1. Formålet med opplæringa

Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.

Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdiar som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane.

Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon.

Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den einskilde si overtiding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.

Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrong.

Elevane og lærlingane skal lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og rett til medverknad.

Skolen og lærebedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.

- **Barnehageloven:**

§ 1. Formål

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal byggje på grunnleggjande verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdier som kjem til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaparglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggjande kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

- **Folkehelseloven:**

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller. Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse.

Loven skal sikre at kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter setter i verk tiltak og samordner sin virksomhet i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte. Loven skal legge til rette for et langsiktig og systematisk folkehelsearbeid.

- **Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (universell utforming):**

§ 1. Formål

Lovens formål er å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapt funksjons-hemmende barrierer og hindre at nye skapes.

Sosialtjenesteloven (lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen):

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet. Loven skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Loven skal bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer.

- NAV- loven (lov om arbeid- og velferdsforvaltningen)

§ 1. Formål

Formålet med loven er å legge til rette for en effektiv arbeids- og velferdsforvaltning, tilpasset den enkeltes og arbeidslivets behov og basert på en helhetlig og samordnet anvendelse av arbeidsmarkedsloven, folketrygdloven, lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen og andre lover som forvaltes av arbeids- og velferdsforvaltningen. Arbeids- og velferdsforvaltningen skal møte det enkelte mennesket med respekt, bidra til sosial og økonomisk trygghet og fremme overgang til arbeid og aktiv virksomhet.

- Regjeringens strategi (2015 - 2017) for «Barn som lever i fattigdom»:

- Forebygge ved å styrke utsatte barnefamilier
- Gjennomføre utdanningsløp – barnehage og skole
- Deltakelse og inkludering – fritid, kultur og idrett
- Et godt helsetilbud til alle barn og unge
- Tilgang til arbeidslivet for ungdom og foreldre
- Forskning og statistikk
- Ansvars- og kompetansedeling – stat, kommune og frivillig sektor

- Fylkesplanen:

Det er utarbeidet regional planstrategi for Hedmark i tidsrommet 2012-2015.

Visjon i planen er at **«framtidstro og optimisme skal prege hele Hedmark – 220 000 i 2020»**.

Ut fra dette er det utpekt følgende fire utviklingsområder:

- Kompetanse og næringsutvikling
- Infrastruktur:
- Klima- energi og naturressurser
- Attraktivitet

Innenfor satsingsområder kompetanse og næringsutvikling, som har mye levekår å gjøre, pekes det på følgende områder det er særlig viktig å følge opp de nærmeste årene:

- Utdanning og kunnskap i sammenheng med næringsutvikling.
- Synliggjøre kultur for læring.
- Tilbud i forhold til behov.
- Bærekraftige løsninger.

5. HANDLINGSPLANENS FORANKRING I KOMMUNALE DOKUMENTER

KOMMUNEPLAN ÅMOT 2030, SAMFUNNSDELEN (UTDRAG)

Visjon: «VILJE TIL VEKST» Visjonen utfordrer både kommunen som organisasjon og som samfunn. Det innebærer vilje til å gripe mulighetene, med utgangspunkt i den virkeligheten kommunen befinner seg i - for å opprettholde god velferd for innbyggerne.

Strategiske hovedgrep: Strategiske hovedgrep er felles veivalg og kjøreregler som er satt opp for arbeidet med utvikling av Åmot-samfunnet mot 2030: Hovedgrep 2: Folkehelse og universell utforming. Kommunens hovedfunksjon er å bidra til at innbyggerne skal kunne realisere mulighetene for "det gode liv", med god folkehelse, sikker oppvekst for barn og ungdom og skoler med gode læringsmiljøer. Tilrettelegging av lokalsamfunnet med universell utforming, slik at «alle er med», er et av de viktigste virkemidlene for å oppnå dette.

Satsingsområder: For å legge til rette for ønsket utvikling av kommunen mot 2030, er det med bakgrunn i beskrevne utviklingstrekk, utfordringer og muligheter prioritert fire sektorovergripende felles satsingsområder. Innenfor hvert satsingsområde er det satt opp retningsgivende hovedmål og delmål for kommunen som helhet, og for handlingsprogrammer innenfor hver kommunal sektor. Dette illustrerer hvordan ting henger sammen, og hvordan kommunen gjennom større innsats på utvalgte satsingsområder vil bidra til positive effekter og gi muligheter for utvikling i ønsket retning.

Satsingsområde 3: Forebygging framfor reparasjon

Framtidsbilde: «Vi er i forkant» Tenker langsiktig og handler i tide

Hva vil vi? -hovedmål med 15-årsperspektiv 2016-2030:

- Ha tidlig innsats innen liv, helse og oppvekst på ulike arenaer
- Ha barn og unge med lærelyst- kultur for læring
- Ha et godt og variert aktivitetstilbud for barn- og unge
- Ha friske og engasjerte innbyggere- tenk folkehelse i alt vi gjør
- Være forbilde innen miljøvern, klimatilpasning og samfunnssikkerhet

Hva gjør vi? -delmål med 4-årsperspektiv 2016-2019:

- Reduserer risikoen for uønskede hendelser og følgene av klimaendringer gjennom systematisk planlegging og kontinuerlig vedlikehold av bygg og anlegg
- Sørger for å ha oppdaterte rutiner og akuttberedskap for å ivareta liv og helse, og for å sikre ytre miljø og materielle verdier
- Legger til rette for å fremme etisk bevissthet, samfunnsengasjement og entreprenørskap i skolen
- Legger mer til rette for sunt kosthold og sunn livsstil med stor grad av fysisk aktivitet i alle aldersgrupper, og arbeider for å komme under landssnittet når det gjelder tilfeller av kols og diabetes
- Reviderer klima- og energiplan med fokus på energisparing, reduksjon av menneskeskapte utslipp av klimagasser og skogens betydning for binding av CO2 og produksjon av «grønn energi».
- Utarbeider kommunedelplaner for helse og velferd og for oppvekst

6. HANDLINGSPLANENS FOKUSOMRÅDER

Ut fra landsomfattende statistikk peker følgende grupper seg ut med risiko for lavinntekt:

- Enslige forsørgere
- Barnerike familier med innvandrerbakgrunn
- Mottakere av sosialhjelp (*Sosialhjelpsmottaker = person som mottar økonomisk sosialhjelp etter Lov om sosiale tjenester*)
- Unge og unge voksne

Tilskuddsmidlene kommunen har fått skal gå til utarbeidelse av handlingsplan for forebygging og bekjempelse av barnefattigdom i kommunen, samt en 20 % stilling til oppfølging av ungdom som er i praksis i kommunal regi. Handlingsplanen skal motvirke og/eller dempe konsekvensene av fattigdom blant barn og ungdom, bla ved å bidra til å utvikle gode tjenester, samarbeidsmodeller, tiltak og virkemidler.

Det er forutsatt at handlingsplanen skal ha følgende strategiske fokusområder:

- personer 0-17 år som lever i husholdninger med lavinntekt,
- frafallet i videregående skole
- sosialhjelpsmottakere i aldersgruppen 18-24
- tverrfaglig samarbeid og kompetanseheving

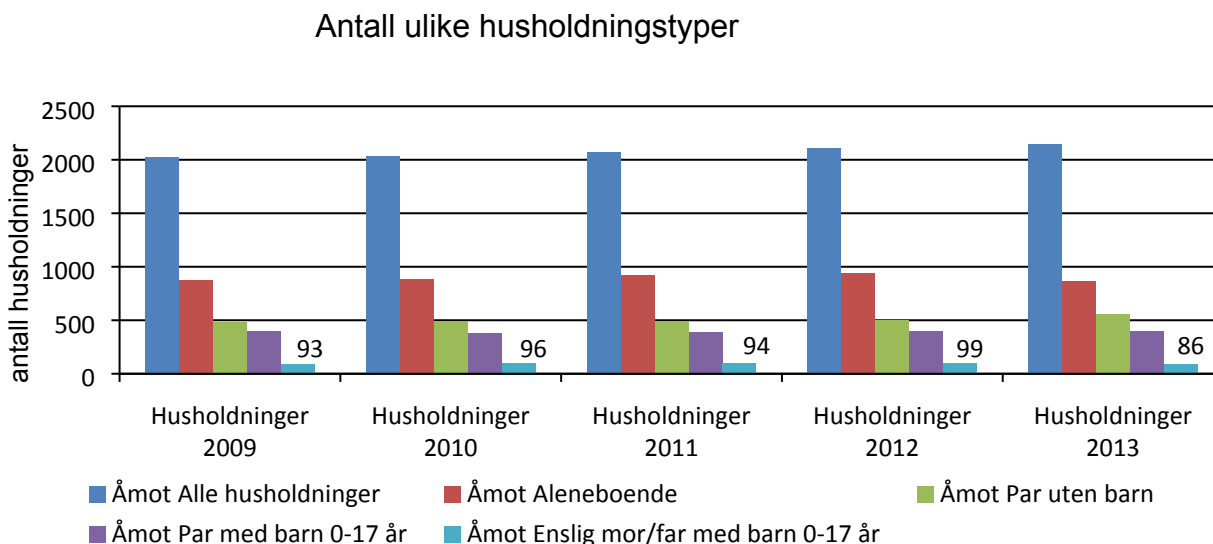
Det er videre lagt særlig vekt på at handlingsplanen skal bidra til å bedre mulighetene for at flere barn og ungdom skal få delta på viktige sosiale arenaer, som ferie- og fritidsaktiviteter, uavhengig av foreldrenes inntekt og sosiale situasjon.

7. EKSISTERENDE SITUASJON OG UTFORDRINGER

7.1 STATISTIKKGRUNNLAG

a) Ulike husholdningstyper

Figur 1: Antall husholdninger fordelt på husholdningstype i Åmot for årene 2009-2013. Kilde: SSB tabell: 06944

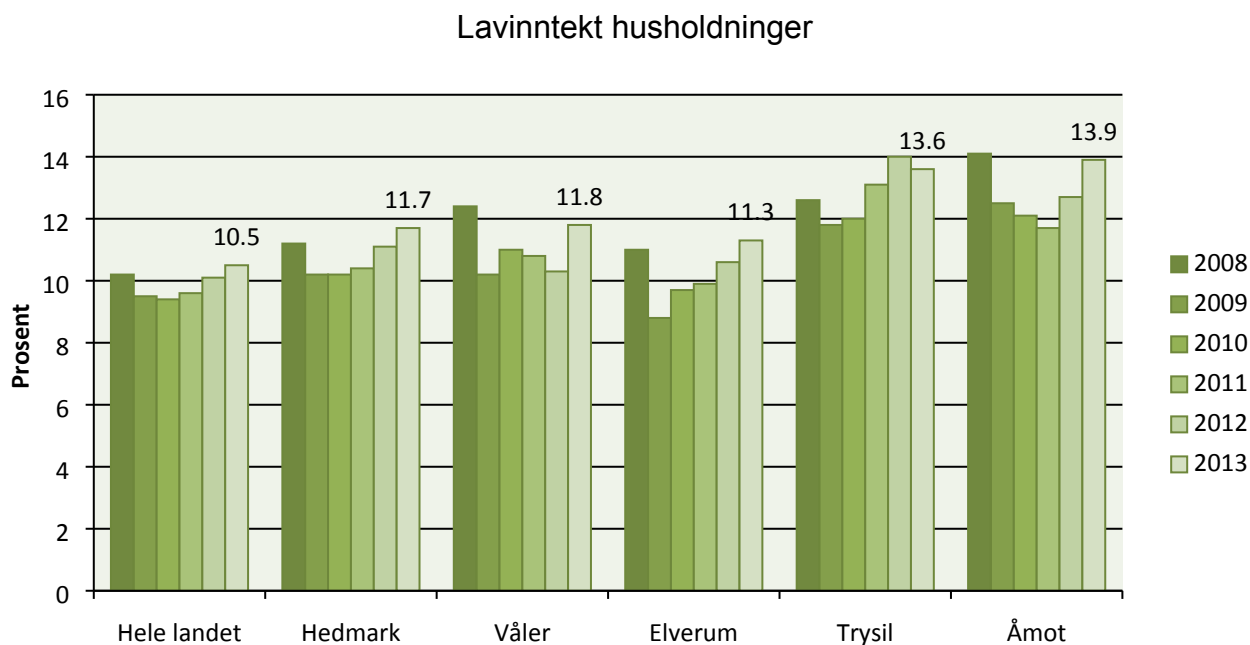
Med husholdning menes privathusholdninger - de som til daglig bor sammen og har en felles økonomi. Det betyr blant annet at borteboende studenter skilles ut fra foreldrehusholdningen der de er bosatt i følge folkeregisteret.

Institusjonsbeboere (på alders- og sykehjem) og fosterbarn er ikke inkludert i tallene. Statistikken omfatter bosatte personer. Personer som sitter i flyktningmottak og venter på svar på asylsøknad (tildelt D-nummer) regnes ikke som bosatte. Personer som sitter på mottak og har fått innvilget opphold i Norge (tildelt fødselsnummer) blir regnet som bosatte, men i de aller fleste tilfeller vil disse ikke bli regnet som privathusholdninger, men tilhørende institusjonsbefolkningen.

Antallet husholdninger i Åmot har økt fra 2025 i 2009 til 2141 i 2013. Antall enslige med barn har gått noe ned i slutten av perioden.

b) Husholdninger med lavinntekt

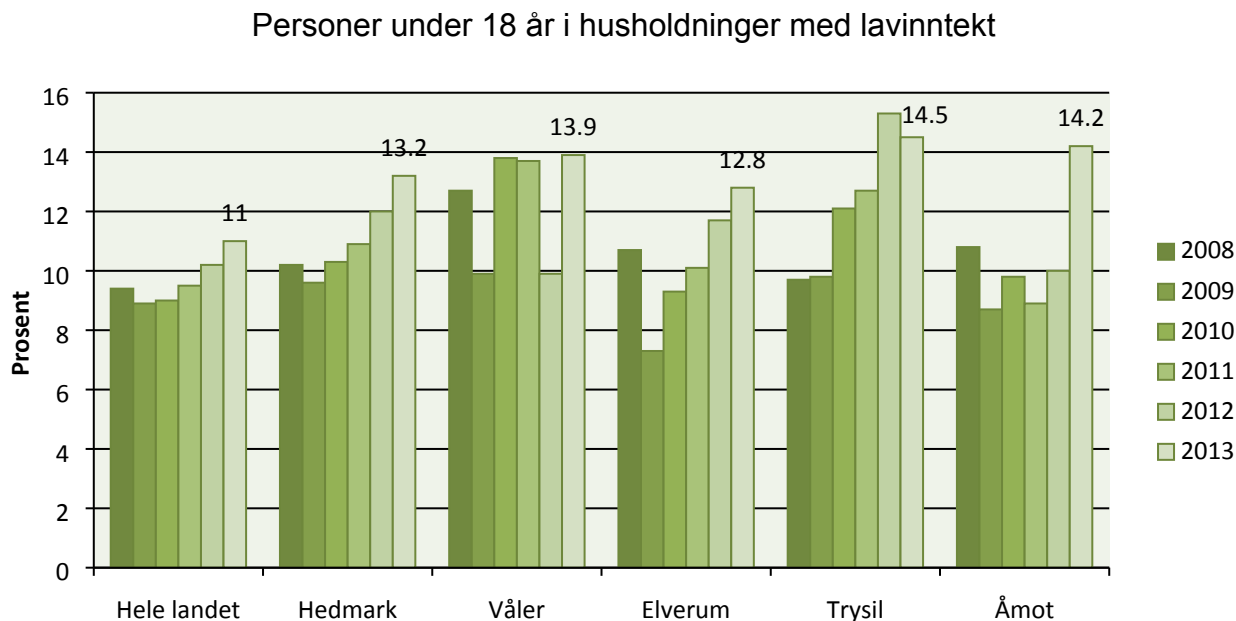
Figur 2: Prosentvis andel personer i privathusholdninger med årlig inntekt (etter skatt per forbruksenhet) under lavinntektsgrensen, jf EU-skala 60 prosent av medianinntekten, i Åmot sammenlignet med landet, Hedmark og noen av nabokommunene for perioden 2008- 2013. Studenthusholdninger er ikke inkludert. *Kilde: SSB Tabell 06947:*

Åmot har i det meste av perioden 2008-2013 hatt en større andel husholdninger med lavinntekt enn både lands- og fylkesgjennomsnittet og de nabokommunene vi har sammenlignet oss med. Bare Trysil har hatt tilnærmet samme nivå. Stort frafall fra videregående skole i perioden 2008-2012 og økt innvandring særlig de siste årene av perioden kan være noe av forklaringen.

c) Personer under 18 år i husholdninger med lavinntekt

Figur 3: Andel personer under 18 år som lever i privathusholdninger med lavinntekt (den årlige inntekten er 60 % av nasjonal medianinntekt (EU-skala) i Åmot for perioden 2008- 2013, sammenlignet med landet, Hedmark og noen av nabokommune. *Kilde: SSB tabell nr. 08764:*

I Åmot har andelen personer under 18 år med lavinntekt vært ganske stabil de siste årene, med nivå noe under lands- og fylkesgjennomsnittet, bortsett fra en stor økning fra 2012 til 2013. Landet og fylket sett under ett har hatt økning hele perioden. Andelen i 2013 på 14,2 % er betydelig over landsgjennomsnittet og også over gjennomsnittet for Hedmark.

Det er bare Trysil som har høyere andel av de nabokommunene vi har sammenlignet oss med, men der har det i motsetning til Åmot vært en nedgang fra 2012-2013. Vi vet ikke sikkert hva økningen skyldes, men kan anta at det kan ha noe med økning i antall innvandrere.

d) Personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt

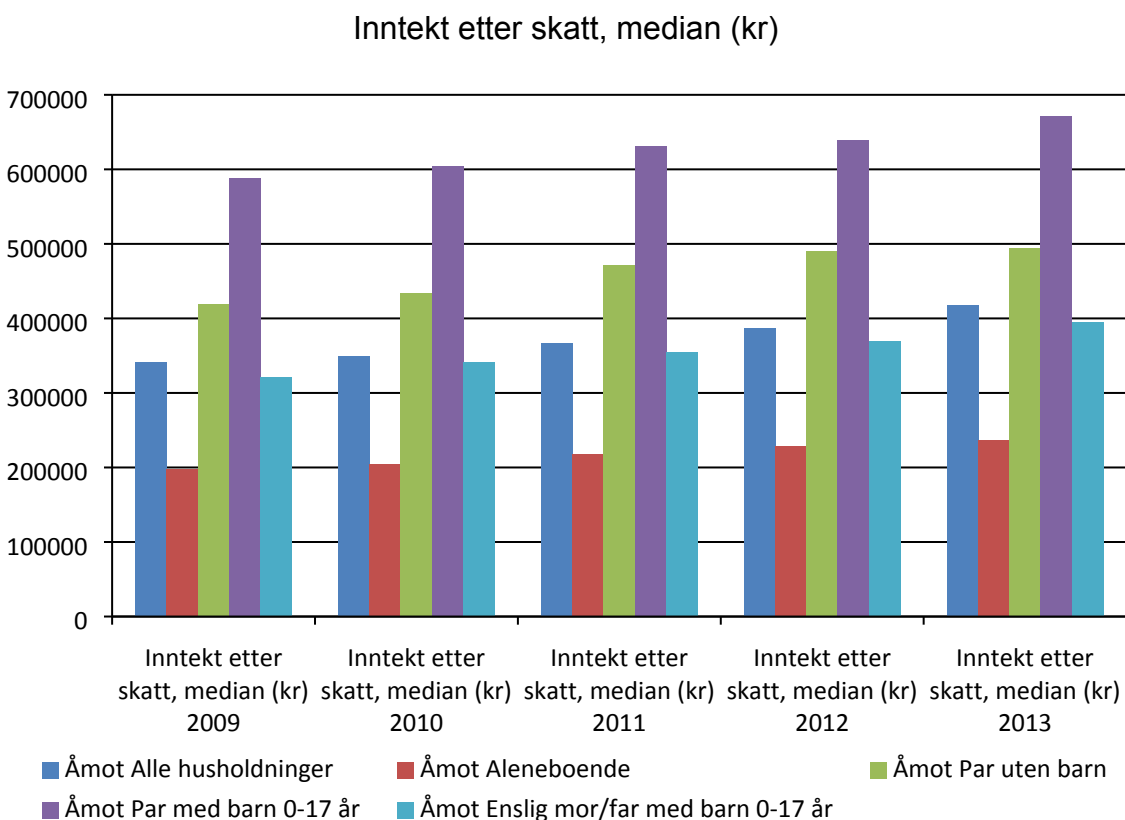
Figur 4: Andel personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt ut fra gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i treårsperioden 2011-2013 under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode, for Åmot sammenlignet med landet, fylket og nabokommunene Trysil og Elverum. *Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, SSB*

	Hele befolkningen	Innvandrere fra EU/EØS	Innvandrere fra ikke EU/EØS	Innvandrere i alt	Resten av befolkningen
Hele landet	8,6	19,0	30,5	25,3	6,7
Hedmark	9,5	23,4	40,2	31,6	8,0
0427 Elverum	9,0	25,1	42,5	35,5	7,2
0428 Trysil	11,1	22,1	48,7	30,0	9,8
0429 Åmot	11,6	33,3	39,7	35,0	10,2

Av tabellen framgår at Åmot har hatt en betydelig høyere gjennomsnittlig andel personer med lavinntekt i perioden 2011-2013 enn landet og fylket, og også høyere enn nabokommunene Trysil og Elverum. Av dette utgjør innvandrerbefolkningen den klart største andelen, og det er innvandrere fra ikke EU/EØS som har størst andel personer med vedvarende lavinntekt

e) Husholdningsinntekt etter skatt

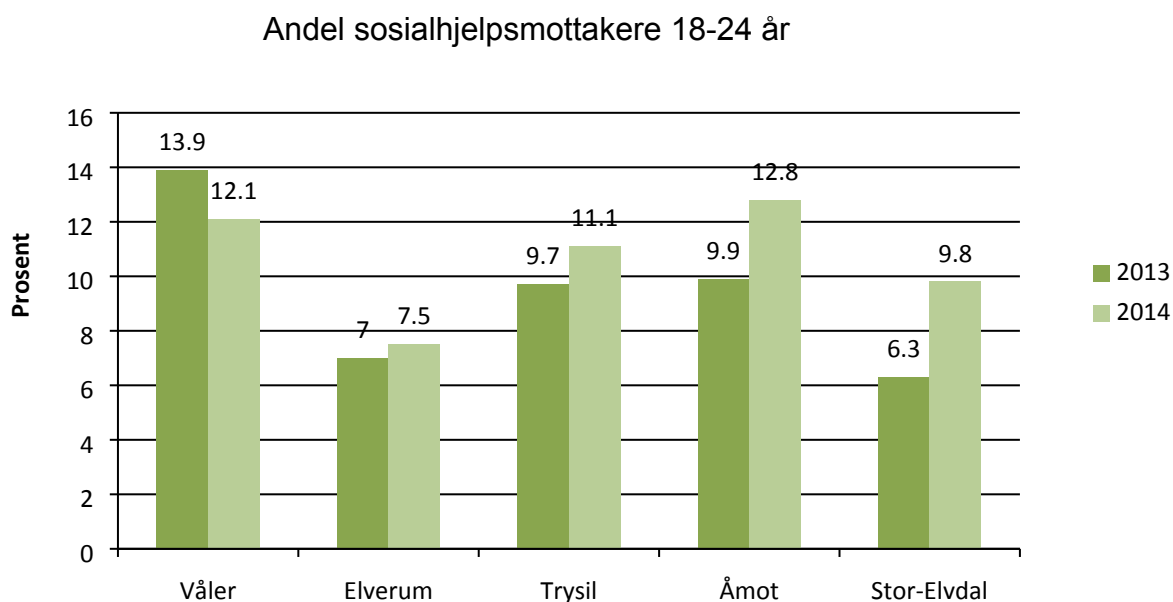
Figur: 5: Utviklingen av medianinntekt etter skatt fordelt på ulike husholdningsgrupper i Åmot for årene 2009- 2013. Studenthusholdninger ikke medregnet. Kilde: SSB tabell: 06944

Inntektsnivået har økt for alle husholdningsgrupper i perioden 2009-2013. Gjennomsnittet for alle husholdninger var i 2013 knapt 400.000 kroner. Til sammenligning var gjennomsnittet for par med barn 0-17 år 671.000 kroner og for enslig mor/far med barn 0-17 år 395.000 kroner. Økningen har vært minst for aleneboende.

f) Sosialhjelpsmottagere i aldersgruppen 18-24 år

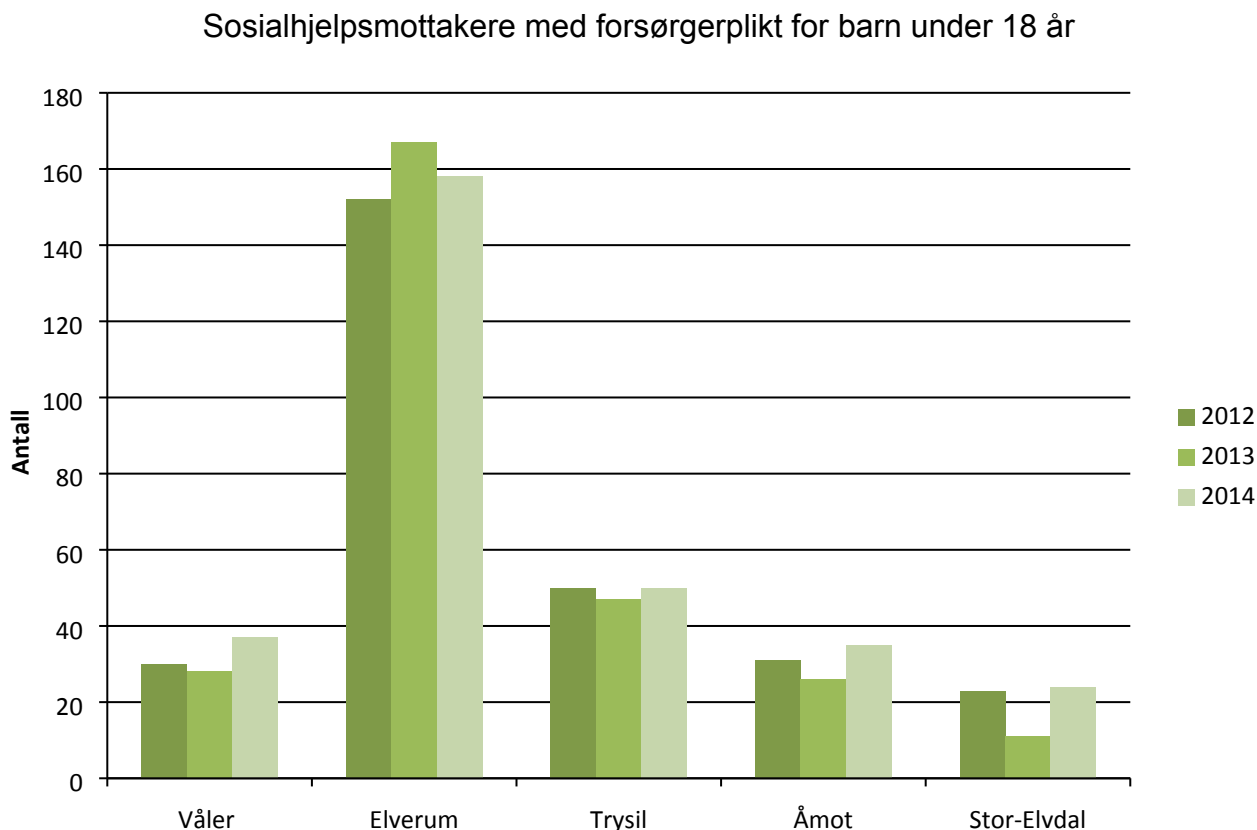
Figur 6: Prosentvis andel sosialhjelpsmottakere i aldersgruppen 18-24 år sett i forhold til alle innbyggere i samme aldersgruppe i Åmot og sammenlignet med noen av nabokommunene for årene 2013 og 2014. *Kilde: SSB Tabell nr. 06422:*

Andelen sosialhjelpsmottagere i alderen 18-24 år har økt fra 2013 til 2014 både i Åmot og nabokommunene Elverum, Trysil og Stor-Elvdal, men Åmot har størst andel i 2014. Våler har hatt en nedgang fra et høyt nivå i 2013 til 2014. Stort frafall fra videregående skole de foregående år og relativt høy arbeidsledighet kan være viktige forklaringer til den høye andelen sosialhjelpsmottagere i denne aldersgruppen.

g) Sosialhjelpsmottagere med forsørgerplikt

Figur 7: Antall sosialhjelpsmottagere som har forsørgerplikt for barn under 18 år i Åmot sammenlignet med noen kommuner i nærheten. SSB tabell: 04687:

Antall sosialhjelpsmottagere med forsørgerplikt var 31 i 2012, 26 i 2013 og 35 i 2014. Også i nabokommunene vi har sammenlignet oss med har nivået holdt seg ganske stabilt i perioden.

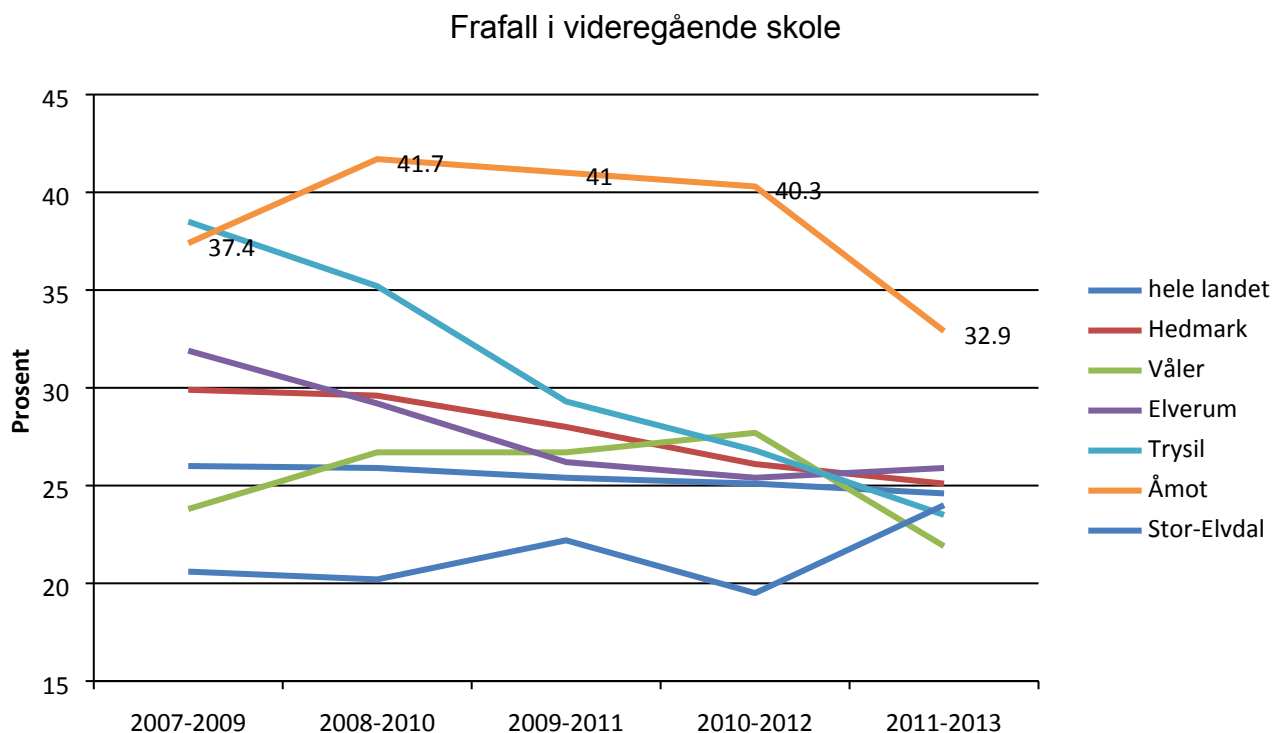
Vi har ikke tall fra SSB på hvor mange av sosialhjelpsmottagere med forsørgerplikt for barn under 18 år i Åmot som var enslige forsørgere, men vi vet at tallet på enslig mor/ far med forsørgerplikt for barn under 18 år har variert mellom 89 og 99 i Åmot i de siste årene uten noen klar oppad- eller nedadgående tendens.

Det gjennomsnittlige inntektsnivået for denne husholdningsgruppen var i 2013 på kr. 395.000 etter skatt, jf. figur 5 foran. Til sammenligning var lavinntektsgrenser pr. årsinntekt for ulike husholdstyper, ekvivalent med EUs ekvivalensskala etter 60 % av medianinntekten i 2013, satt til kr. 321.300 for enslig forsørger med to barn.

h) Frafall i videregående skole

Frafallet inkluderer personer som startet på grunnkurs i videregående opplæring for første gang et gitt år og som har gjennomført VKII eller gått opp til fagprøve, men som ikke har bestått ett eller flere fag og derfor ikke har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse etter 5 år, samt elever som startet opp dette året, men som sluttet underveis. Andelen blir beregnet ut fra prosent av alle som startet grunnkurs i videregående opplæring det året. Personer som etter 5 år fortsatt er i videregående skole, regnes ikke som frafalt.

Figur 8: Prosentvis gjennomsnittlig utvikling av frafallet i videregående skole i periodene 2007-2009, 2008-2010, 2009-2011, 2010-2012 og 2011-2013 for Åmot sammenlignet med landet, Hedmark og noen av nabokommunene. *Kilde: KommuneHelse statistikkbank:*

Denne statistikken viser frafallet i VGS. Den omfatter personer som startet på grunnkurs i videregående opplæring for første gang et gitt år og som har gjennomført VKII eller gått opp til fagprøve, men ikke har bestått ett eller flere fag og derfor ikke har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse (fått vitnemål) etter 5 år, samt elever som startet opp dette året, men sluttet underveis. Andelen blir beregnet ut fra prosent av alle som startet grunnkurs i videregående opplæring det året. Personer som etter 5 år fortsatt er i videregående skole, regnes ikke som frafalt. Det er tatt utgangspunkt i personens bostedskommune det året han eller hun startet på grunnkurs i videregående opplæring. Statistikken viser 3 års glidende gjennomsnitt for periodene 2009-2007, 2008-2010, 2009-2011, 2010-2012 og 2011-2013.

Det framgår av statistikken at Åmot har hatt stor frafallprosent i forhold til landet og fylket hele perioden. Bare Trysil var på Åmot-nivå i en første tre-årsperiode, men har fra da hatt positiv utvikling. Utviklingen har også vært positiv for Åmot f.o.m. treårsperioden 2008-2010 t.o.m. treårs-perioden 2011-2013. Særlig har nedgangen vært stor den siste tre-årsperioden. Vi har ikke ennå fått tallene for treårs-perioden 2012-2014, men at fullføringsprosenten for femårskullet som begynte i 2009 har gått ned sammenlignet med kullet som begynte i 2008 er et negativt tegn, jf. figur 9 nedenfor.

Figur 9: Andel av de siste seks kull som har fullført og bestått videregående skole på fem år. *Kilde: SSB*

	2004-kullet	2005-kullet	2006-kullet	2007-kullet	2008-kullet	2009-kullet
Landet	68,8	69,3	69,6	69,3	70,6	70,8
Hedmark	64,8	64,8	68,2	68,7	67,9	70,8
Åmot	48,7	47,9	61,2	57,8	63,3	59,6

Tabellen over viser SSB- statistikk for hvordan utviklingen har vært med hensyn til hvor mange av elevene fra de siste 6 skolekullene som har fullført og bestått det videregående utdanningsløpet i løpet av 5 år fra startåret. Denne 5-årsperioden er ikke det samme som «normert tid», som er avhengig av hvilket utdanningsprogram/utdanningsløp eleven følger.

Hovedregelen er 3 år på studieforbereidende, og 4 år på et yrkesfaglig løp (2 år skole + 2 år lære). De som fortsatt er i videregående opplæring etter 5 år fra startåret regnes av SSB ikke med i kategorien «fullført VGS».

De nyeste tallene er her for de elever som begynte på videregående skole i 2009. Åmot har gjennomgående hatt lavere fullføringsprosent for alle kullene, men f.o.m. 2006- kullet har det vært en betydelig forbedring, selv fullføringsprosenten har gått litt ned igjen 2009- kullet.

Figur 10: Studieforløp i kullene som startet videregående høst 2004- høst 2009.

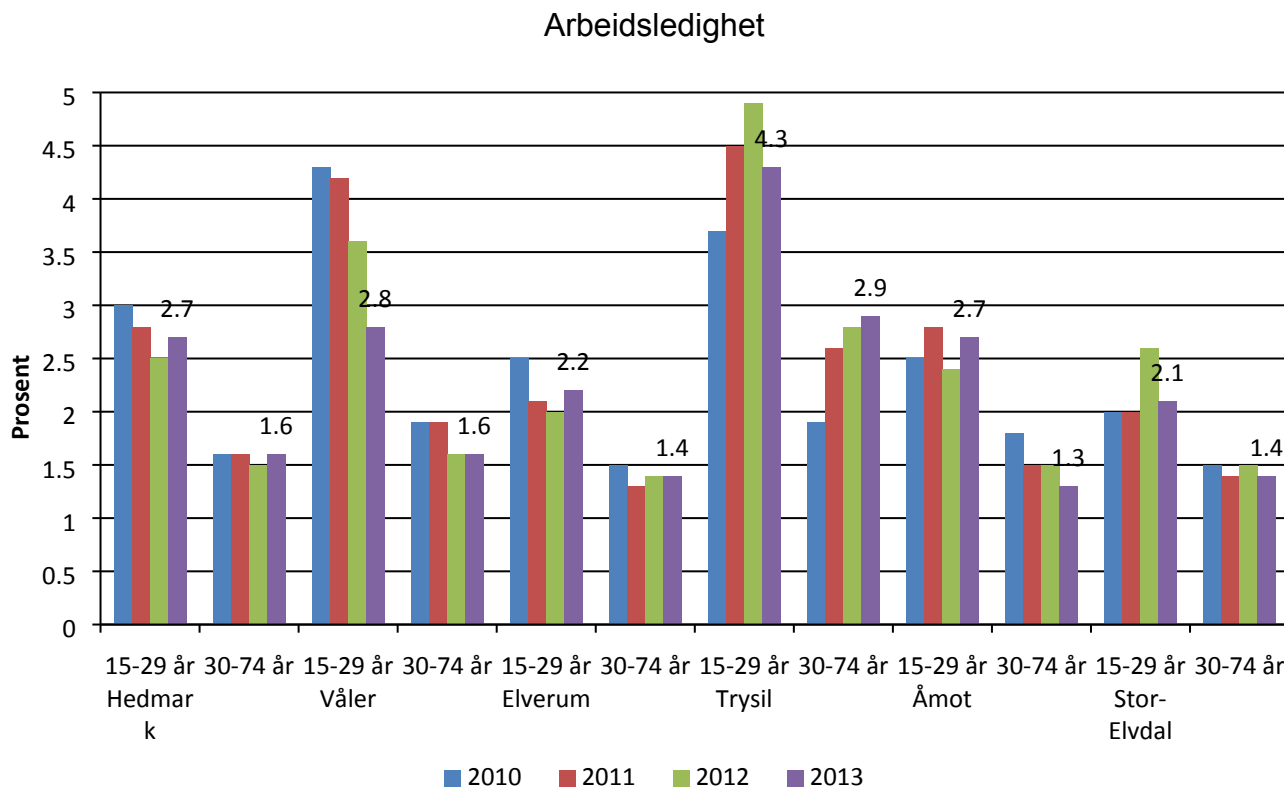
Åmot-elever sammenlignet med fylkesgjennomsnittet. *Kilde: SSB. Bearbeiding: Hedmark fylkeskommune.*

	Fullført på normert tid	Fullført på mer enn normert tid	Fortsatt i videregående opplæring etter 5 år	Gjennomført Vg3 eller gått opp til fagprøve, men ikke bestått	Sluttet underveis
Hedmark	54,2	13,3	6,4	7,6	18,5
Åmot	41,5	15,2	7,9	10,5	24,9

Figuren viser fordelingen i de ulike kategoriene i gjennomstrømningstatistikken til SSB for kullene fra 2004 til 2009 sammenslått.

i) Arbeidsledighet

Figur 10: Prosentvis utvikling av arbeidsledighet i Åmot i aldersgruppene 15-29 år og 30-74 år sammenlignet med Hedmark og noen av nabokommunene. Kilde: Kommunehelse statistikkbank:

Statistikken omfatter alle personer som står registrert i NAV sitt arbeidssøkerregister enten som helt arbeidsledig eller som deltaker på et arbeidsmarkedstiltak (vanlige arbeidssøkere i ordinære tiltak og yrkeshemmede i tiltak). Dette inkluderer også personer som identifiseres med såkalte D-nr. i stedet for fødselsnummer, dvs. utenlandske personer uten oppholdstillatelse som er på korttidsopphold i Norge. Registrerte arbeidsledige omfatter i utgangspunktet alle aldre, men det er svært få under 16 år eller over 66 år.

Statistikken viser at arbeidsledigheten i Åmot har gått ned for aldersgruppen 30-74 år i perioden 2010-2013. Nivået i 2013 var på 1,3 % noe som er lavere enn fylkesgjennomsnittet og nabokommunene vi har sammenlignet oss med. For aldersgruppen 15-29 år arbeidsledigheten holdt seg mellom 2,4 og 2,8 % i perioden, noe som er litt over fylkesgjennomsnittet. Av de nabokommunene vi har sammenlignet oss med peker Trysil seg ut med høy arbeidsledighet for denne gruppen.

Figur 11: Arbeidsledige etter etnisk bakgrunn i Åmot. Antall og andel 2008-2015

For årene 2008-2013 er arbeidsledigheten målt i 2. kvartal. For 2014 og 2015 vises kvartalsvise tall. (2014-1 er 1.kvartal 2014 osv.). Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bearbeiding: Kommuneprofilen

Region/ Kommune	År	Antall arbeidsledige innvandrere og etnisk norske				Andel arbeidsledige innvandrere og etnisk norske Prosent			
		Etnisk norske	Inn- vandrer i alt	Vestlige inn- vandrer	Ikke- vestlige inn- vandrer	Etnisk norske	Innvandrere i alt	Vestlige innvandrer	Ikke vestlige innvandrer
Åmot	2008	39	7	5	2	2	7,3	8,3	5,6
Åmot	2009	51	8	3	5	2,6	7,2	4	14,2
Åmot	2010	45	5	1	4	2,3	5,3	1,5	14,3
Åmot	2011	50	7	3	4	2,5	5,7	3,3	12,9
Åmot	2012	47	11	7	4	2,4	8,4	7,2	11,7
Åmot	2013	53	9	9	0	2,6	6,4	8,3	0
Åmot	2014_1	46	8	7	1	2,3	5	5,5	3,1
Åmot	2014_2	44	9	5	4	2,2	5,8	4,1	11,4
Åmot	2014_3	45	10	6	4	2,2	6,1	4,8	10,4
Åmot	2014_4	45	16	12	4	2,3	9,5	9,1	11,4
Åmot	2015_1	40	18	13	5	2	10,8	10	13,4
Åmot	2015_2	37	13	10	3	1,9	8	7,9	8,4
Åmot	2015_3	45	10	8	2	2,2	6,1	6,2	5,8

Statistikken viser at innvandrere har betydelig høyere arbeidsledighet enn etnisk norske. Arbeidsledigheten hos ikke vestlige innvandrere har de fleste år har vært høyere enn hos vestlige innvandrere, men det ser ut til å ha jevnet seg ut den siste tiden

j) Bostøtte

Grunnlaget for å vurdere søknadene om bostøtte er som hovedregel basert på inntekt og netto formue i følge siste skatteoppgjør. Øvre inntektsgrense som en husstand kan ha for å få bostøtte til ordinære boliger i kommunegruppe 4, som Åmot tilhører, var pr. 1. januar 2015 kr. 224.000,- pr år for 1 person, kr. 254.000,- for 2 personer osv. etter hvor mange det er i husholdningen.

I tillegg til en øvre inntektsgrense er det også satt et krav knyttet til øvre grense for godkjente boutgifter for å få bostøtte. For kommunegruppe 4 var denne pr. 1. januar 2015 kr. 5.233,- for 1 person, kr. 5.725,- for 2 personer osv. etter hvor mange personer det er i husholdningen.

Figur 12: Utvikling av antall husstander i Åmot som mottar bostøtte 2010-2014. Kilde: Husbanken:

Antall husstander	2010	2011	2012	2013	2014
Åmot	166	161	157	158	148

Figur 13: Bostøtte 2014. Åmot sammenlignet med landet, fylket og noen nabokommuner. Kilde: Husbanken.

Kommune	Folketall	Antall husstander med bostøtte	Sum bostøtte kr.	Gj.snitt bostøtte i kr. pr. mnd.	Gj.snitt boutgift i kr. pr. år	Gj.snitts inntekt i kr. pr. år	Andel boutgift over tak
0426 VÅLER	3 783	153	2 000 449	1 522	63 917	145 325	48 %
0427 ELVERUM	20 563	724	13 366 788	1 952	76 430	136 125	70 %
0428 TRYSIL	6 621	196	3 437 797	1 837	70 709	130 742	61 %
0429 ÅMOT	4 455	148	2 179 460	1 542	65 812	141 929	53 %
0430 STOR-ELVDAL	2 699	86	1 108 812	1 388	56 340	119 956	27 %
0432 RENDALEN	1 883	35	360 523	1 182	53 899	143 252	11 %
04 Hedmark	194 433	6 659	111 453 519	1 793	71 626	135 838	64 %
Hele landet	5 109 056	143 955	2 946 160 651	2 190	82 189	138 344	70 %

Antall husstander som får bostøtte har gått noe ned i perioden 2010-2014. I 2014 var det i alt 148 som fikk slik støtte. I forhold til folketallet er det omtrent på fylkesgjennomsnittet og på nivå med nabokommunene Elverum og Trysil, mens det i Våler er en større andel og i Rendalen en mindre andel av befolkningen som har fått bostøtte i 2014. Av de 148 husstandene som fikk bostøtte i Åmot i 2014 var 115, dvs. hele 78 % enslige. 14 % av husstandene var enslige med barn, 14 % var i aldersgruppen 0-24 år og 13 % var unge uføre, jf. figur 14, 15 og 16 nedenfor.

Figur 14: Bostøtte Åmot 2014- Brukergrupper. Kilde: Husbanken

Brukergruppe trygd	Antall husstander	Sum bostøtte i kr.	Gj.snitt bostøtte i kr. pr. mnd.	Gj.snitt boutgifter i kr. pr. år	Gj.snitt inntekter i kr. pr. mnd.	Andel med boutgifter over tak
1 Unge uføre	19	221 964	1 187	79 935	205 960	89 %
2 Uføre forøvrig	22	362 264	1 555	72 591	167 455	68 %
3 Eldre	42	526 701	1 300	61 233	160 129	57 %
4 Husstander med midlertidige trygdeytelser	38	457 228	1 582	63 572	152 706	45 %
5 Husstander uten trygdeytelser	40	611 303	2 044	60 066	46 922	33 %
Totalsum	148	2 179 460	1 542	65 812	141 929	53 %

Figur 15: Bostøtte Åmot 2014- Husstander. Kilde: Husbanken

Husstand	Antall husstander	Sum bostøtte i kr.	Gj.snitt bostøtte i kr. pr. mnd.	Gj.snitt boutgifter i kr. pr. år	Gj.snitt inntekter i kr. pr. mnd.	Andel med boutgifter over tak
Enslige	115	1 541 577	1 380	63 775	144 904	52 %
Flere voksne	7	79 771	1 734	70 519	138 817	43 %
Enslige med barn	21	369 942	2 114	73 288	130 364	67 %
Flere voksne med barn	9	188 170	2 509	75 831	126 506	44 %
Totalsum	148	2 179 460	1 542	65 812	141 929	53 %

Figur 16: Bostøtte Åmot 2014- Aldersgrupper. Kilde: Husbanken

Aldersgruppe	Antall husstander	Sum bostøtte i kr.	Gj.snitt bostøtte i kr. pr. mnd.	Gj.snitt boutgifter i kr. pr. år	Gj.snitt inntekter i kr. pr. år	Andel med boutgifter over tak
0-24	21	279 691	1 998	65 995	94 135	43 %
25-34	24	308 747	1 506	63 916	128 187	46 %
35-66	66	1 068 701	1 602	69 157	145 348	56 %
Over 67	42	522 321	1 303	61 155	159 953	57 %
Totalsum	148	2 179 460	1 542	65 812	141 929	

k) Innvandring

Figur 17: Innvandrerbefolkning. Kilde: Fylkesstatistikk Hedmark

Alle tall pr. 1/1-2015	Elverum	Engerdal	Rendalen	Stor-Elvdal	Trysil	Åmot	Hedmark	Landet uten Oslo
Befolkning	20 794	1 359	1 885	2 619	6 569	4 456	195 153	4 518 126
Innvandrerbefolkning	2 007	156	103	329	627	345	18 087	598 271
Andel innvandrerbefolkning	9,7	11,5	5,5	12,6	9,5	7,7	9,3	13,2
Andel 0-5 år	12,4	25,0	6,8	8,5	11,8	8,0	12,4	15,5
Andel 1-5 år	12,3	22,0	6,2	8,8	11,4	8,7	12,0	15,2
Andel 0-16 år	11,8	16,0	7,6	9,9	10,6	8,2	10,5	13,1

Pr. 1/1-2015 var det 345 personer med innvandrerbakgrunn i Åmot, dvs. 7,7 % av befolkningen. Det er betydelig under lands og fylkesgjennomsnittet, og av de nabokommunene vi har sammenlignet oss med er det bare Rendalen som har en mindre andel. I Åmot var 8,7 % i alderen 1-5 år og 8,2 % i alderen 0-16 år. Det er også betydelig under lands og fylkesgjennomsnittet. Av de nabokommunene vi har sammenlignet oss med er det bare Rendalen som har en mindre andel mindreårige.

Figur 18: Befolkning etter etnisk bakgrunn i Åmot. Antall og andel 2000-2015.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bearbeiding: Kommuneprofilen

År	I alt	Innbyggere etter bakgrunn		Andel av befolkningen Prosent	
		Innvandrere	Etnisk norske	Innvandrere	Etnisk norske
2000	4 379	146	4 233	3,3	96,7
2001	4 396	164	4 232	3,7	96,3
2002	4 398	170	4 228	3,9	96,1
2003	4 389	197	4 192	4,5	95,5
2004	4 425	210	4 215	4,7	95,3
2005	4 398	190	4 208	4,3	95,7
2006	4 348	201	4 147	4,6	95,4
2007	4 284	193	4 091	4,5	95,5
2008	4 329	207	4 122	4,8	95,2
2009	4 280	221	4 059	5,2	94,8
2010	4 285	222	4 063	5,2	94,8
2011	4 317	239	4 078	5,5	94,5
2012	4 337	262	4 075	6,0	94,0
2013	4 387	291	4 096	6,6	93,4
2014	4 455	317	4 138	7,1	92,9
2015	4 456	346	4 110	7,8	92,2

Antall innvandrere i Åmot har økt med 200 fra århundreskiftet til dag. Knappt 18 % er fra Litauen. Antallet fra både Tyskland, Polen og Nederland utgjør 7-7,5 %, tilsvarende knappe 6 % fra Sverige og 3-4 % fra hhv. Bulgaria, Danmark, Thailand, Somalia, Bosnia- Hercegovina. 1-2 % stammer fra hhv. Filippinene, Estland, Kroatia, Eritrea, Slovakia, Sveits, USA, Russland, Afghanistan, Latvia, Belgia, Finland og Storbritannia.

I) Resultater fra Ungdata undersøkelser

Ungdata er lokale spørreskjema-undersøkelser blant elever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Undersøkelsene gir svar på mange spørsmål: Hvor fornøyd er ungdom med livet sitt – og hvordan liker de seg på skolen, i fritida, med vennene og i nærmiljøet? Hva bruker ungdom tid på når de ikke er på skolen? Hvor mange er med i idrett og andre organiserte aktiviteter? Hvordan opplever de unge foreldrene sine? Er det mange som blir mobbet av jevnaldrende? Hvor mange av de unge har erfaringer med alkohol, tobakk og narkotika?

Kommuner og fylkeskommuner bruker resultatet fra undersøkelsene i plan- og utviklingsarbeid rettet mot ungdom (for eksempel i planlegging av kultur- og fritidstilbud, forebygging og folkehelsearbeid). Datamaterialet fra undersøkelsene blir også lagt inn i en nasjonal database. Den brukes i forsknings- og utviklingsprosjekter, der målet er å framskaffe ny kunnskap om ungdoms oppvekstsvilkår i Norge generelt.

Grunnlaget for analysene som gjengis nedenfor er Ungdata-resultatene for Hedmark i undersøkelsene som er gjennomført i perioden 2010 til 2015 (nettutvalget er oppgitt under hver tabell). Det har ikke vært mulighet til å lage tilsvarende analyser med resultatene kun i Åmot kommune pga. et relativt lite datagrunnlag.

Figur 19: Ungdata i Hedmark 2010-2015. Kilde: Ungdata-undersøkelsene. Bearbeiding: KoRus-Øst

DELTAGELSE I ORGANISERTE AKTIVITETER. Hedmark 2010 – 2015:

Har familien din hatt god eller dårlig råd/økonomi de siste to årene?		Vi har hatt god råd hele tiden	Vi har stort sett hatt god råd	Vi har verken hatt god råd eller dårlig råd	Vi har stort sett hatt dårlig råd	Vi har hatt dårlig råd hele tiden
Er du, eller har du tidligere vært med i noen organisasjoner, klubber, lag eller foreninger - etter at du fylte 10 år?	Ja, jeg er med nå	63 %	57 %	49 %	46 %	34 %
	Nei, men jeg har vært med tidligere	26 %	32 %	36 %	36 %	35 %
	Nei, jeg har aldri vært med	11 %	11 %	15 %	18 %	31 %
	Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

SØVNPROBLEMER. Hedmark 2010 – 2015

Har familien din hatt god eller dårlig råd/økonomi de siste to årene?		Vi har hatt god råd hele tiden	Vi har stort sett hatt god råd	Vi har verken hatt god råd eller dårlig råd	Vi har stort sett hatt dårlig råd	Vi har hatt dårlig råd hele tiden
Har du i løpet av den siste uka vært plaget av noe av dette: Hatt søvnproblemer	Ikke plaget i det hele tatt	48 %	39 %	30 %	23 %	20 %
	Lite plaget	33 %	38 %	38 %	32 %	27 %
	Ganske mye plaget	13 %	16 %	21 %	26 %	25 %
	Veldig mye plaget	6 %	7 %	11 %	19 %	28 %
	Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

SINNSSTEMNING. Hedmark 2010-2015:

Har familien din hatt god eller dårlig råd/økonomi de siste to årene?		Vi har hatt god råd hele tiden	Vi har stort sett hatt god råd	Vi har verken hatt god råd eller dårlig råd	Vi har stort sett hatt dårlig råd	Vi har hatt dårlig råd hele tiden
Har du i løpet av den siste uka vært plaget av noe av dette: Følt deg ulykkelig, trist eller deprimert	Ikke plaget i det hele tatt	59 %	48 %	37 %	23 %	22 %
	Lite plaget	26 %	32 %	33 %	33 %	22 %
	Ganske mye plaget	10 %	13 %	19 %	24 %	23 %
	Veldig mye plaget	5 %	7 %	11 %	20 %	33 %
	Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

I Ungdata- undersøkelsene (målgruppen 13 - 19 åringer) er det spørsmål som omhandler hvordan de unge selv opplever familiens økonomi (det er ingen opplysninger om familiens faktiske inntektsnivå).

I disse undersøkelsene (nasjonalt) kan det finnes sammenhenger mellom familieøkonomi og ungdommenes deltakelse i aktiviteter, helse, mobbing og skoletrivsel. De ungdommene som opplever dårlig familieøkonomi oppgir i mindre grad enn andre unge at de er fornøyd med sin egen helse, og de har oftere depressive symptomer. Dårlig økonomi kan på den måten være en risikofaktor i forhold til helse og utenfor-skap (både nå og senere i livet).

I tabellene over er det gjort bivariate kryssanalyser (bivariant analyse er analyse av to variabler og hvordan disse forholder seg til hverandre) med utgangspunkt i variabelen om familiens økonomi (dvs. ut i fra ungdommens egen opplevelse) sett opp i mot hhv. deltakelse i organiserte aktiviteter og opplevelsen av plager og vansker.

Ut fra de variablene i undersøkelsen som kan beskrive psykiske symptomer, er det her tatt et utvalg og gjort kryssanalyse av familiens økonomi og ungdommenes opplevelse av søvnproblemer, og familiens økonomi og de unges følelse av å være ulykkelig, trist eller deprimeret.

Det kan antydes at det er tilsvarende sammenhenger mellom variablene i undersøkelsene i Hedmark som i de nasjonale funnene:

- Det er høyere andel av ungdommene som oppgir at familien har god råd hele tiden/stort sett god råd som også deltar i organiserte aktiviteter, enn de som har dårlig råd. Det er en relativt høy andel unge som opplever at familien har dårlig råd som aldri har vært med på organiserte aktiviteter (31 prosent).
- Det er færre ungdommer som oppgir at de er plaget med søvnproblemer i familier med god råd, enn for de som opplever at familien har dårlig råd hele tiden. Som man kan se fra undersøkelsene er det 6 prosent av de unge som lever i familie med god råd hele tiden som opplever at de er veldig mye plaget med søvnproblemer - tilsvarende ser man at det er 28 prosent av de unge der familien har dårlig råd som også oppgir at de er veldig mye plaget av søvnproblemer.
- 5 prosent av ungdommene som oppgir at familien har god råd opplever at de er mye plaget av å føle seg trist, deprimeret eller ulykkelig. Men av de ungdommene som lever i familier der man har dårlig råd hele tiden, er det hele 33 prosent som har mye plager med tristhet m.m.

Det er også mulig å gjøre analyser på flere variabler enn dette - men det man kan trekke ut fra flere lignende analyser er at økonomi har en stor betydning for ungdommenes liv.

7.2 BESKRIVELSE

Her gis det en kort beskrivelse av eksisterende tilbud og tiltak for barn og unge på de ulike sektorene og enhetene i kommunen. I tillegg gis det en oversikt over de viktigste aktiviteter myntet på barn og unge som tilbys fra ulike frivillige organisasjoner. På hvert delområde er det oppsummert hvilke utfordringer som peker seg ut i forhold til barn og unge som lever i husholdninger med lavinntekt.

7.2.1 TILBUD I KOMMUNAL REGI

NAV Åmot

Generelt

NAV Åmot er organisert som et partnerskap mellom stat og kommune og yter tjenester til kommunens innbyggere og de som oppholder seg her. NAV sitt ansvar og oppgaver er blant annet regulert i NAV-loven, Sosialtjenesteloven Folketrygdloven. NAV-kontoret skal ivareta brukerens helhetlige behov for bistand, og tilby en individuelt tilpasset oppfølging med de tjenester, tiltak og virkemidler kontoret rår over. Sosialtjenesteloven inngår i kommunens samlede velferdsansvar og regulerer fem individuelle tjenester: opplysning, råd og veiledning, økonomisk sosialhjelp, midlertidig botilbud, individuell plan og kvalifiseringsprogrammet.

NAV kommer i kontakt med mennesker som av ulike grunner har behov for økonomisk sosialhjelp, helt eller delvis i kortere eller lengre tid for å sikre sitt livsopphold. Det er en nasjonal trend at antall sosialhjelpsmottakere og utgifter til økonomisk sosialhjelp øker.

Stønaden er en subsidiær ytelse, det vil si at den enkelte må ha utnyttet fullt ut alle reelle muligheter til å forsørge seg selv gjennom arbeid, egne midler eller ved å gjøre krav på gjeldende trygderettigheter eller andre økonomiske rettigheter. NAV-kontoret skal fastsette nivået på stønaden gjennom en konkret og individuell vurdering av hvilke utgifter som er nødvendige for å sikre mottakeren et forsvarlig livsopphold. Formålet med økonomisk sosialhjelp er at det skal være en midlertidig ytelse, og bør ta sikte på å gjøre vedkommende selvhjulpent. Det er derfor viktig å kombinere økonomisk sosialhjelp med andre tjenester på NAV-kontoret, som for eksempel opplysning, råd og veiledning, herunder økonomisk rådgivning.

Staten har gitt veiledende satser for livsopphold som det tas utgangspunkt i ved utmåling av stønad. De veiledende satsene omfatter utgifter til helt grunnleggende behov for mat, klær, kommunikasjon, hygiene m.m. og tar videre hensyn til andre sider ved dagliglivet som fritid og sosiale behov.

Boutgifter inngår i livsoppholdsbegrepet men er ikke inkludert i de veiledende satser da disse varierer mye.

I rundskriv (hoved-nummer 35) til lov om sosiale tjenester er det presisert at loven skal bidra til at barn og unge skal ha en levestandard og livsvilkår som er tilstrekkelig for barnets fysiske, fysiske, åndelige og sosiale behov. Rundskrivet gir veiledning på hvilke utgifter som kan/bør dekkes for barn. Forskning har vist at NAV i liten grad kartlegger barnas situasjon i forbindelse med søknader om økonomisk stønad til barnefamilier.

I sosialtjenestelovens § 12 heter det « Kommunen skal gjøre seg kjent med innbyggernes levekår, vie spesiell oppmerksomhet til trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale problem, og søke å finne tiltak som kan forebygge slike problemer. Det skal vies spesiell oppmerksomhet for oppvekstvilkår for barn og unge.

Status i dag

I 2012 bodde 10 prosent av alle barn og unge i alderen 0-17 år i Åmot i husholdning med vedvarende lavinntekt (lavinntekt over tre år). Dette tilsvarte 89 barn. I 2013 er det oppgitt at 14,2 % av barn og unge 0-17 år lever i husholdninger med lavinntekt. Dette tilsvarer 129 barn. (Kilde: Fylkesstatistikk Hedmark 2014 og befolkningsstatistikk SSB)

Mottakere av ulike stønader etter folketrygden som mottar minsteytelse fra folketrygden (2 G, kr 176 740,- i 2013) har en inntekt som ligger lavere enn 60 % av median inntekt. NAV har ikke oversikt over antall barn som lever i husholdninger som mottar minsteytelser fra folketrygden.

NAV har tall (hentet fra fagsystem velferd) som tilsier at 28 husstander med ca. 40 barn, mottok økonomisk sosialhjelp i 2014. Et mindretall av disse mottok stønad over lengre tid.

NAV Åmot har ikke foretatt systematisk kartlegging av barnas situasjon med bruk av kartleggingsverktøy. Vi ser at det kan være hensiktsmessig å ta i bruk kartleggingsverktøy for å sikre familiene et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. NAV gir tjenester i form av gjeldsrådgivning/økonomisk rådgivning inkludert frivillig forvaltning. Det har vært en økning av etterspørsel etter denne type tjenester. Familier som har liten inntekt sliter med å betale kommunale avgifter, barnehageutgifter, SFO m.m. NAV kommer i mange tilfeller seint inn i sak. Det vil si at situasjonen har tilspisset seg på grunn av innfordringer fra kommunens side.

I folkehelsebarometret for 2015 kan vi se at andel av befolkningen i aldersgruppen 30-39 år med videregående eller høyere utdanning er 70 %, noe som er noe lavere enn landsnivået (83 %).

Frafallet i videregående skole var i perioden 2011-2013 på 33 %, noe som er høyere enn landsgjennomsnittet (25 %). Frafall i videregående skole reduserer mulighet til utdanning og arbeidsmarkedet.

Arbeidsmarkedet er strammere og det forventes økt arbeidsledighet på grunn av konjunktursvingning. NAV Åmot har en forholdsvis høy andel av unge mottakere av sosialhjelp (12,8 % av alle mellom 18-24 år pr. 1.1.2014), og antallet har vært økende siste år. 3,7 % av befolkningen mellom 18-24 år har vesentlig nedsatt arbeidsevne på grunn av sykdom, disse mottar minsteytelse i form av arbeidsavklaringspenger gjennom folketrygden.

De fleste av ungdommene som NAV kommer i kontakt med har allerede avsluttet skolegang. Noen har mistet rettigheter til videregående skole. Flere har sammensatte vansker. Det går på sosial situasjon, helse og rus. Noen har utfordringer som ekskluderer fra deltakelse i arbeidsrettet tiltak/aktivitet og har behov for lavterskeltilbud når det gjelder aktivitetstilbud. NAV opplever at ungdom har behov for tettere oppfølging enn hva kontoret kan imøtekomme med de ressurser som står til rådighet.

NAV Åmot	2012	2013	2014	2015
Befolkning 18-24 år pr. 1. jan	360	388	413	405
Helt ledige 18-24 år pr. juni måned	12	11	13	10
Sosialhjelpsmottakere 18-24 år, totalt pr. år	35	41	52	
Gjennomsnitt sosialhjelpsperiode for mottagere 18-24 år	3,4	3,9	3,7	

Viktige tiltak for å fremme arbeid og selvforsørgelse er:

- **Kvalifiseringsprogram:** Personer i yrkesaktiv alder som har vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne, og ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold, kan ha rett til deltakelse i kvalifiseringsprogrammet. Gjennom tett oppfølging og individuelt tilpassede tiltak skal personen avklares eller kvalifiseres mot arbeid. Programmet skal bestå av arbeidsrettede tiltak, og kan kombineres med behandling, opptrening og

egenaktivitet. Kvalifiseringsprogram er en individuell rettighet. Deltaker får lønn under deltakelse. NAV Åmot har i 2014/2015 i snitt hatt 4-5 personer i programmet. I avsluttet programmet i 2015 med overgang til arbeid.

- **Arbeidsrettet tiltak i NAV:** NAV sin portefølje på statlig arbeidsrettet tiltak i form av avklarings tiltak, arbeidsmarkeds kurs (AMO) inkl. jobbsøk og kvalifisering, (AMO), arbeidspraksis og lønnstilskudd, mm er tilgjengelig for personer med ytelser fra kommunal side. Tilbudene er rammestyrte, dvs. et knapphetsgode som fordeles etter behovsvurderinger/prioriteringer. Prioriterte grupper er; ungdom, innvandrere fra ikke OECD-land og langtidsledige. Deltakere mottar statlig ytelse- tiltakspenger.
- **Aktivitetsplikt og plikt for kommunene til å etablere tiltak:** Stortinget har vedtatt en lovendring i sosialtjenesteloven om å stille vilkår om aktivitet for økonomisk stønad til livsopphold. Endringen er pr d.d. ikke trådt i kraft. Aktiviteten som pålegges skal være individuelt tilpasset den enkeltes behov og funksjonsnivå.
- **NAV har som målsetning at ungdom skal være i aktivitet / arbeid:** Ungdom som har behov for bistand fra NAV får tilbud om arbeidstrening/ arbeidspraksis i kommunens enheter. En stilling på 20 % benyttes til koordinering av tiltaket. Stillingen er i 2015 finansiert av «fattigdomsmidler» fra stat. NAV Åmot kaller inn/ gir tilbud om råd og veiledning til ungdomsgruppa på egne dager. Møtested er etablert utenfor NAV. NAV erfarer at mange av ungdommene har behov for tett oppfølging for at de skal komme i arbeid/ utdanning. Det samarbeides med oppfølgingstjenesten og andre tjenester i kommunen på individnivå.
- **Samarbeid:** Deltakelse SLT, ungdomsteam, flyktningetjeneste, samarbeid på individnivå -psykisk helsetjeneste inkl. Rus, legekonsult, oppfølgingstjenesten i fylket, barnevern m.m.

Utfordringer:

- Bidra til å øke utdanningsnivå i fylket og til at frafall i videregående skole avtar.
- Markedsarbeid og økt samarbeid med det lokale næringsliv.
- Jobbe forebyggende i forhold til at unge uten inntekt stifter unødige gjeld
- Tverrfaglig samarbeid, formaliserte avtaler for planmessig hjelp til familier/ barn i vanskelige situasjoner.
- Skaffe lavterskeltilbud til personer som ikke er klar for å delta i arbeidsrettet tiltak / arbeidspraksis/trening.
- Ungdom som har behov for bistand fra NAV får tilbud om arbeidstrening/ arbeidspraksis i kommunens enheter. En stilling på 20 % benyttes til koordinering av tiltaket. Stillingen er i 2015 finansiert av «fattigdomsmidler» fra stat.
- NAV opplever at ungdom har behov for tettere oppfølging enn hva kontoret kan imøtekomme med de ressurser som står til rådighet.
- NAV Åmot har ikke foretatt systematisk kartlegging av barnas situasjon med bruk av kartleggingsverktøy. Vi ser at det kan være hensiktsmessig å ta i bruk kartleggingsverktøy for å sikre familiene et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Bostøtte og annet boligsosialt arbeid

Formålet med bostøtten er ifølge Lov om bustøtte «... å sikre personer med låge inntekter og høge buutgifter ein høveleg bustad». Bostøtten er avhengig av søkers inntekter og utgifter. Dette innebærer at støtten rettes inn mot målgruppen – husstander med lave inntekter og høye boutgifter.

Bostøtten skal medvirke til at personer skal kunne bo i en egnet bolig. Dette innebærer at behovet for bostøtte bør knyttes til en vurdering av hvilke boutgifter som må påregnes for en egnet bolig for en viss type husstand i et lokalt boligmarked. En slik vurdering gjøres i dag indirekte gjennom fastsettelse av boutgiftstakene. Bostøttens størrelse og boutgiftstakene får stor betydning for eventuell utbetaling av sosialhjelp til dekning av boutgifter.

Bostøtten bidrar også til at personer med lav inntekt og behov for tilpasning i boligen, som følge av f.eks. en funksjonsnedsettelse, kan bli boende i sin egen bolig og ikke må flytte på institusjon. Bostøtte er en rettighetsbasert ytelse fra Husbanken. Søknadene administreres av kommunene i henhold til statlig fastsatte normer. I Åmot utføres dette av sektor for helse og omsorg.

Bostøtten er en hjelp for de som trenger økonomisk bistand for å klare boutgiftene til egen eller leid bolig. Andre vanskeligstilte som ikke har et fast boligforhold har kommunen en plikt til å bistå med et midlertidig boligtilbud i henhold til sosialtjenesteloven, jf. § 27. Denne bistanden forvaltes av NAV.

I forbindelse med tvangssalg av bolig må NAV ofte bistå med enten å dekke gjeld eller finne alternativ bolig. Det er utarbeidet særskilte retningslinjer til Sosialtjenesteloven for slike tilfeller. Det samme gjelder når personer ikke har overholdt sine forpliktelser overfor huseier. Rusmisbrukere er en annen gruppe som ofte har problemer på boligmarkedet.

Personer som mottar midlertidig ytelser, som sosialhjelp og arbeidsavklaringspenger, får ikke lån til bolig og er henvist til leiemarkedet.

Når NAV får henvendelser fra personer som står uten tak over holdet (akuttsituasjon) forespørres først enhet for Kommunal Eiendom om ledige utleieboliger. Kommunen har pr. i dag xxxx antall utleieboliger til disposisjon. Deretter sjekkes det private boligmarkedet. Hvis det ikke finnes ledig husrom her kontaktes campingplasser, evt. hotell for å kunne oppfylle ansvaret. Finnes det ikke noen løsning lokalt kontaktes andre kommuner. NAV gir depositumsgaranti og dekker boutgifter som er nødvendig.

Anslagsvis har kommunen 4-5 henvendelser pr år. Pr. i dag er det ingen som bor i midlertidig bolig i kommunen.

Kommunen har 26 leiligheter og noen hybler som leies ut som midlertidig bolig. Disse er alle utleid pr. dato. Det er vanligvis ikke tidsbegrensede avtaler, noe som gjør at mange velger å bli lenge i leilighetene til tross for at behovet ikke lengre er akutt. Dette er en utfordring da etterspørselen er større enn tilbudet. Mange av leilighetene er ikke store nok til familier med flere barn. Når unge trenger bolig i slike situasjoner er det særlig narkomane der politi er involvert, behovet for løsning i kortere periode når noe skjedd og flyktninger – f.eks. fra Lillemoen bofellesskap som trenger egen leilighet for første gang.

Utfordringer:

- Forvaltningen av bostøtteordningen går greit i kommunen, men for de som har inntekt for ulike pensjonsordninger er det en utfordring at Husbanken ser på bruttoinntekt samtidig som pensjonsytelser beskattes. For noen medfører økte pensjonsytelser til at bostøtten bortfaller på grunn av overskridelse av inntektstaket, selv om inntekten etter skatt ikke har økt.
- Det er en utfordring når kommunen som står som «inndriver» av gjeld på grunn av manglende betaling av kommunale utgifter og husleie, fordi det medfører økt behov for økonomisk sosialhjelp.
- Det er særlig vanskelig å skaffe boliger til personer som har «kjent» rusproblematikk.
- Mangel på kommunale utleieboliger gjør det er vanskelig å ivareta ansvar og oppgaver i.h.t. sosialtjenesteloven.
- Tidsbegrensede avtaler i forbindelse med kommunale utleie boliger brukes i for liten grad.

Innvandrere/ Flyktninger

Innvandrere: Innvandring (immigrasjon) betegner det å «dra til og bosette seg i et fremmed land». Innvandring er en del av fenomenet folkevandring ([migrasjon](#)), som betegner bevegelse av folk mellom land. Personer som flytter fra et land til et annet betegnes som utvandrere fra landet de har forlatt og som innvandrere i det landet de har kommet til. I moderne sammenheng brukes begrepet til å betegne flytting over internasjonale grenser. Korttidsbesøkende og turister ansees ikke som innvandrere. Flytting på tvers av landegrenser uten hjemmel i mottakerlandets lover kalles [ulovlig innvandring](#).

Forekomsten av lavinntekt blant personer med innvandrerbakgrunn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika, samt Øst-Europa, er høyere og utgjorde 30 prosent ut fra EU-skalaen i 2010–2012. Andelen med lavinntekt blant innvandrere varierer ut fra landbakgrunn, migrasjonsårsak og botid. For flere av gruppene halveres andelen fattige over de første fem årene de er bosatt i Norge. Men etter de første fem årene stabiliserer andelen fattige seg, og lengre botid påvirker ikke fattigdomsutviklingen (Bhuller og Brandsås 2013). For noen befolkningsgrupper er det en relativt høy andel med lavinntekt også etter lang botid i Norge. Dette gjelder særlig for personer med bakgrunn fra Somalia, Irak, Tyrkia og Pakistan og har sammenheng med at spesielt kvinnene i disse befolkningsgruppene har lav yrkesdeltakelse.

Mange av innvandrerfamiliene med lavinntekt har kun en inntekt i husholdningen. Dette gjelder særlig innvandrere fra land med liten tradisjon for yrkesdeltakelse blant kvinner, og hvor de mangler utdanning og har store omsorgsoppgaver.

Barn med innvandrerbakgrunn er sterkt overrepresentert i lavinntektsgruppen, fordi de ofte tilhører familier med svak yrkestilknytning og hvor det er mange familiemedlemmer å forsørge. På landsbasis er det spesielt høy forekomst av barn i lavinntekts-husholdninger med landbakgrunn fra Somalia, Afghanistan, Irak og Pakistan.

I Åmot er det i dag 346 personer med innvandrerbakgrunn. Størsteparten er fra europeiske land, og flest fra Øst-Europa, men det er også 3-4 % fra hhv Thailand og Somalia og 1-2 % fra hhv Filippinene, Eritrea, USA, Russland og Afghanistan.

Flyktninger: En flyktning er en person som har flyktet fra sitt hjemland og med rette frykter for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en bestemt sosial gruppe. Personen som flykter må ha krysset en internasjonal landegrense for at reglene i **FNs flyktningkonvensjon** skal gjelde. Personer under 18 år som ikke har følge av foreldre eller andre med foreldreansvar, kan søke asyl som enslige mindreårige asylsøkere. Disse barna er i en spesielt sårbar situasjon og har andre behov og rettigheter enn voksne asylsøkere.

Åmot kommune har bosatt enslige mindreårige siden 2010, og har opparbeidet seg god kompetanse og erfaring på dette feltet. De har i utgangspunktet tilbud om hjelp fra tjenesten frem til fylte 20 år, men dette kan utvides til de er 23 år. Hjelpen er hjemlet i barnevernloven § 4-4,2, jf. § 1-3 for de over 18 år (ettervern).

Flyktningetjenesten arbeider for at de enslige mindreårige skal komme seg inn i et utdannelsesløp eller arbeid innen tjenestetilbudet er avsluttet. 11 av 14 bosatte enslige mindreårige bor fortsatt i Åmot kommune, og disse er i et utdannelsesløp og/eller i arbeid.

Åmot kommune bosatte de første ordinære flyktningene i 2014. Det er for tidlig å si noe om deres fremtid innen utdanning/arbeid, da disse fortsatt er i et introduksjonsprogram. Flyktningetjenesten ønsker å arbeide for at flyktningene skal bli integrert i arbeidslivet, fritidstilbud og i lokalmiljøet i Åmot kommune.

Pr. november 2015 har flyktningetjenesten oppfølging av 9 enslige mindreårige- og 9 voksne ordinære flyktninger, samt to barn.

Åmot kommune har for 2015 og 2016 vedtatt å bosette inntil 10 ordinære flyktninger og 4 enslige mindreårige i året.

Flyktningetjenesten er organisert med et bofellesskap for enslige mindreårige og treningsbolig for enslige mindreårige, samt introduksjonsprogram og bo-veiledning for ordinære flyktninger. Flyktningetjenesten består av et årsverk som fagleder, 0,2 årsverk merkantil, 7 årsverk som følger opp enslige mindreårige og 0,6 årsverk som følger opp ordinære flyktninger.

Flyktningene får tett oppfølging i form av systematisk og målrettet miljøarbeid/terapi i hjemmet, fritiden og i skole/arbeid. Det gis veiledning i form av bo-veiledning, samfunnsorientering og læring av økonomi. Flyktningetjenesten har et stort fokus på selvstendighetstrening, tilegne seg arbeidstrening i form av språktreningsplasser og utdanning. De som bosettes i alderen 18 – 55 år deltar i et introduksjonsprogram i kommunen, og dette programmet består blant annet av norsk- og samfunnsfagopplæring, språkopplæring og arbeidsrettet tiltak. Disse mottar introduksjonsstønad, som de dekker alle sine utgifter med. Barna får barnehage og skoleplass.

Målet med arbeidet rundt de enslige mindreårige er at de skal fullføre grunnskole slik at de kvalifiserer seg til videregående skole. Pr. i dag er samtlige 9 av de enslige mindreårige i et utdannelsesløp. I ferier har de tilbud om språktreningsplasser og samfunnsfagsopplæring, noen har også fått seg en deltidsstilling hvor de har vakter i helger og ferier. De enslige mindreårige kommer til Norge uten omsorgspersoner, og det er viktig at de opparbeider seg et nettverk og blir integrert i lokalsamfunnet. Flyktningetjenesten dekker blant annet inntil 2 fritidsaktiviteter, utstyr til fritidsaktiviteter, klær, lommepenger og nødvendig skoleutstyr. Noen av ungdommene deltar på organiserte aktiviteter, andre på egenaktiviteter som treningsstudio og flere er med på aktivitetstilbud i kommunen. De som bor i treningsbolig får dekket leieutgifter, strøm/internett og mottar livsopphold.

Asylmottak

Mennesker som søker om beskyttelse i Norge, har en lovfestet rett til et sted å bo mens de venter på at søknaden deres blir behandlet. Det er pr. dato ikke etablert noe ordinært asylmottak i Åmot, men Østerdalen hotell nord for Rena har inngått avtale med UDI om drift av midlertidig mottak i forbindelse med den spesielle flyktninge-situasjonen som har oppstått 2. halvår i 2015.

Utfordringer:

- Reduserte medlemspriser ved organiserte aktiviteter.
- Bedre oppfølging av ungdom i Ungdomsskole og VGS som dropper ut – hvordan fange de opp, hva kan skolen gjøre og hva kan andre tjenester i kommunen gjøre? Bedre rutiner.
- Bedre lavterskeltilbud for ungdom. Frivilligsentralen og frisklivssentralen gjør en bra jobb, men engasjere flere i kommunen og møte ungdommene på deres arena.

- Flere arbeidsrettede tiltak, språktreningsplasser og «alternative» skoleplasser – for eksempel FIA-prosjektet i Elverum
- Bedre samarbeid mellom tjenestene i kommunen – se løsninger og ikke utfordringer
- Ha oversikt over og utnytte tilskuddsordninger og andre virkemidler for å arbeide med forebygging, herunder få ungdommer inn i aktivitet og/eller alternativ skolegang
- Det kan bli aktuelt for kommunen å opprette asylmottak.

Helsestasjon

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er et gratis tilbud som skal bidra til å forebygge sykdom og fremme god fysisk og psykisk helse hos blivende foreldre og barn og ungdom 0-20 år. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er sentrale i kommunenes helsefremmende og forebyggende arbeid samt folkehelsearbeid. Folkehelsearbeid innebærer å svekke det som medfører helserisiko og styrke det som bidrar til bedre helse.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal være et tilbud som det er enkelt å oppsøke, hvor man blir tatt på alvor med sine små og store helseproblemer og utfordringer. Helsestasjonstjenesten innebærer helsekontroller av alle barn utført av helsesøster og lege, tilbud om hjemmebesøk, veiledning av foreldre, barselgrupper, barnevaksinasjonsprogrammet, mulighet for oppfølging av fysioterapeut som er til stede på helsestasjonen hver onsdag og også ekstraoppfølging ved behov utover dette. Så godt som 100 % av alle barn som blir født i Åmot bruker helsestasjonen.

Skolehelsetjenesten har helsesøstre som er til stede ved Rena barneskole og Åmot ungdomsskole faste dager i uka og på Deset- og Osen oppvekstsenter én gang i måneden. Skolehelsesøstre har åpen dør, det vil si at elevene kan henvende seg dit ved behov eller avtale tid for samtale på forhånd. Helsesøster i barneskolen skal også starte opp med «Jentegrupper», et tilbud til jenter ved 5. trinn hvor de møtes i grupper og samtaler om ulike temaer. Helsesøster på ungdomsskolen har også mange gruppetilbud på ulike trinn.

Hver onsdag fra kl.12.00-15.00 er Helsestasjon for ungdom åpen. Her kan ungdom og studenter bestille gratis time hos lege eller helsesøster.

Svangerskapsomsorgen skal sikre at de om lag 50 barn som fødes i Åmot årlig skal få en god start på livet. Jordmor er til stede på helsestasjonen to og tre dager i uken, med et tilbud til alle gravide med helsekontroller gjennom svangerskapet. I tillegg skal jordmor og helsesøstre tilby fødselsforberedende kurs til alle gravide og blivende foreldre for å forberede til fødsel, barseltid og foreldreoppgaven. Jordmor tilbyr også tidlig hjemmebesøk etter fødsel for å bistå den nybakte moren og det nyfødte barnet raskt etter hjemkomst.

Målet til helsestasjonens helsefremmende og forebyggende arbeid er:

- Flere leveår med god helse i befolkningen som helhet.
- Mindre helseforskjeller mellom sosiale lag, etniske grupper og kjønn.

Utfordringer:

- Sikre gode rutiner for spørsmål om barns/familiers opplevelse av utsatte levekår og opplevelse av god, middels eller dårlig økonomi, slik at helsestasjonstjenesten tidlig kan iverksette nødvendige tiltak for å redusere helseforskjeller mellom sosiale lag.
- Ha nok tilgjengelige ressurser til å drive forebyggende og helsefremmede tiltak for barn og ungdom i skolen gjennom gruppevirksomhet og god nok tilstedeværelse ute i skolene.

Familiekontakten

Familiekontakten jobber med PIS-grupper (*Program for skilsmissegrupper i skolen*) og DUÅ- grupper (*De Utrolige Årene- Førskolealder-program 3-6 år*), og tilbyr veiledning til foreldre/foresatte. Stillingen er også organisert som en del av skoleteam ved Rena skole, sammen med helsesøster, teamleder småskoletrinnet og mellomtrinnet. Det er også et tverrfaglig samarbeid med barnevern, helsestasjon og spesialpedagogene i Åmot kommune i forbindelse med PIS- og DUÅ-grupper.

PIS-grupper er et tilbud til elever ved Rena barneskole. Elevene får mulighet til å møtes i grupper på opptil 6 elever, hvor de snakker om hvordan det er å være barn som har to hjem. Her er det alltid to gruppeledere til stede. Tilbud om

PIS-grupper går til mellomtrinnet på høsten og småskoletrinnet på våren. PIS-grupper er utarbeidet av organisasjonen *Voksne for barn*.

DUÅ- grupper er et foreldreveiledningsprogram som fremmer foreldrekompetanse, styrker familier og fremmer barnets sosiale kompetanse. Målet er å tilby et kostnadseffektivt og forebyggende kurs som kan benyttes av familier med små barn for å forhindre at alvorlige atferdsvansker i barndommen utvikler seg. Kurset har en varighet på 16-20 uker og det er alltid to gruppeledere til stede. Gruppen består av foreldre/foresatte til 6 barn i alderne 3-6 år, og møtes en gang i uken/2 timer pr. gang. Målet er å holde to gratis kurs pr. år. Det er Helsedirektoratet og Universitetet i Tromsø RKBU (*Regionalt kunnskapssenter for barn og unge-Nord*) som har ansvar for implementering av *De Utrolige Årene i Norge*. Programmet er utviklet i USA av barne-sykepleier og psykolog Carolyn Webster-Stratton.

Utfordringer:

- Det er et sterkt ønske å jobbe videre med *De Utrolige Årene* og få etablere flere programmer. *De utrolige årene* tilbyr både Foreldreprogram, Barneprogram (smågrupper for barn) og Skole- og barnehageprogram (opplæring for ansatte som arbeider med barn). Forskning viser at de beste resultatene gis der man setter inn tiltak på flere områder.
- Økonomi vil være en utfordring i tiden fremover. Familiekontakt stillingen er opprettet på bakgrunn av skjønnsmidler fra Fylkesmannen, og avsluttes juni 2017. Ønsker Åmot kommune å satse videre på *De Utrolige Årenes* programmer, må det planlegges og settes av midler for å opprettholde tilbudet og utvide tilbudet til flere grupper.

Barnevernet

Barnevernlovens formål er å sikre barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling og sørge for at de får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Barneverntjenesten er derfor avhengig av meldinger fra ulike instanser som er i kontakt med barn og unge.

Barneverntjenesten i Åmot kommune mottok i 2013 i alt 54 meldinger, 2014 i alt 66 meldinger og har pr. oktober 2015 mottatt 39 meldinger.

Meldinger kommer ofte fra barnehage, skole, helsestasjon og politi, sykehus, tannhelse og foreldre selv. Innholdet i meldingene varierer i stor grad, men de fleste meldingene er alvorlige og krever mye oppfølging gjennom undersøkelse og tiltak. Underveis i undersøkelser kan det komme fram at meldinger ofte er mer sammensatte og komplekse enn det meldingen opprinnelig gikk ut på. Det kommer ofte fram i undersøkelser at foreldre sliter med dårlig økonomi. Barneverntjenesten kan gi økonomisk støtte til tiltak som barnehage, SFO eller fritidsaktivitet dersom det er til barnets beste, men da er det ikke nødvendigvis med bakgrunn i at foreldrene har dårlig økonomi. Barneverntjenesten henviser videre til NAV eller andre instanser når det ikke foreligger barnevernfaglig grunnlag for tiltak innenfor barnevernloven.

Utfordringer:

Barneverntjenesten kan gi økonomisk støtte til tiltak som barnehage, SFO eller fritidsaktivitet dersom det er til barnets beste, men da er det ikke nødvendigvis med bakgrunn i at foreldrene har dårlig økonomi. Barneverntjenesten henviser videre til NAV eller andre instanser når det ikke foreligger barnevernfaglig grunnlag for tiltak innenfor barnevernloven. Det er vanskelig for foreldre med dårlig økonomi å få hjelp fra andre instanser.

Det er vanskelig for foreldre med dårlig økonomi å få hjelp fra andre instanser. Behov for mer samarbeid mellom NAV og barneverntjenesten for å få bedre oversikt over familier som kan trenge hjelp og bistand.

SLT – samordna lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak

SLT er et samarbeid mellom viktige forebyggende ressurser i Åmot kommune og lokalt politi. Målet med samarbeidsorganet er å effektivisere den forebyggende innsatsen rettet mot barn og unge ved å samarbeide på tvers av etater og yrkesgrupper.

SLT i Åmot kommune har ei styringsgruppe som består av ordfører, rådmann og lensmann. Styringsgruppa skal sikre innføring av kriminalitetsforebygging i både kommunens og politiets planverk, og har det overordnede ansvaret for framdriften av SLT-arbeidet. SLT-koordinator sitter som sekretær i styringsgruppa, og har det daglige ansvaret for koordinering, kontinuitet og framdrift i det lokale SLT-arbeidet med hjelp fra ei koordineringsgruppe.

Koordineringsgruppas mandat er å ha ansvar for utarbeidelse av den praktiske gjennomføringen av vedtatt SLT-handlingsprogram. Gruppen består av representanter fra følgende virksomheter: barnevern, avdeling for psykisk helse og rus, kultur, politi, Åmot ungdomsskole, NAV og helsestasjon. Koordineringsgruppa arbeider bredt med å utvikle og gjennomføre forebyggende tiltak for barn og unge opp til 25 år, og møtes hver 4. uke.

Eksempler på tiltak som er forankret i SLT, og som er arbeidet med siste året (se tiltaksplan SLT for mer info):

- Gratis tilbud til barn, ungdom og foreldre: SMIL-uka- høstferieuka med gratis aktiviteter i Rena leir, Ung sommer i Åmot- ei uke i sommerferien med gratis aktiviteter og turer rundt i Åmot til barn og unge fra 10-16 år.
- Øpp-foredrag (*Ørebro prevention program*): foredrag om grensesetting for foreldre på ungdomsskolen en gang i året.
- Skolekontakter: tiltak for å fremme samarbeid mellom skole, politi, barn og unge
- Urinprøvekontrakter.
- Kurs i tegn og symptom på bruk av rusmidler: for ansatte.
- Temakveld for foreldre om nettvett: Gratis og åpent for alle.
- Kurs om barn i risiko: for ansatte og Stormøter.

I tillegg er det tenkt at SLT-modellen skal inneholde et utøvende nivå, dvs. team som arbeider på individnivå, hvor de som arbeider i feltet skal være representert. Åmot kommune har hatt et oppvekstteam, men erfaringen er at det her har sittet for mange representanter og blitt lite handlingsrettet. Det foregår nå en prosess for å få i gang tre handlingsrettede team, rettet mot tre aldersgrupper: Småbarnsteam (0-6 år), skoleteam (6-12 år) og ungdomsteam (12-25 år).

Ungdomsteam og skoleteam har startet opp, og småbarnsteam er under oppstart. Teamene skal jobbe med bekymringssaker på individnivå. Tanken er at tverrfaglig tilnærming gjør at flere fanges på et tidligere tidspunkt og medfører en mer helhetlig tilnærming.

I tillegg er det søkt midler til å frikjøpe en person i 40 % i et halvt år, for å kunne ha ansvaret for å utrede hvilke metoder et småbarns-team kan benytte seg av, ut i fra behov og muligheter i kommunen. Tanken er å kunne se på muligheten for arbeide som et observasjonskorps ute i barnehager, slik at man kan fange opp barn i risiko så tidlig som mulig, ved at flere yrkesgrupper deltar i observasjonsarbeidet.

Utfordringer:

- Videreutvikle de ulike småbarns-, skole- og ungdomsteam til å fungere som et handlingsrettet team som jobber på individnivå.
- Ha nok midler og ressurser til å fortsette med gratistilbud i sommerferien og høstferien- og som igjen kan utvides til andre ferier/høytider?

Avdeling for psykisk helse og rus

Avdelingen består av en fagleder/kommunepsykolog, en kommunepsykolog med hovedarbeidsområde voksne, en psykiatrisk sykepleier, en ruskonsulent, en ungdomsveileder og en frisklivsterapeut.

Den ene kommunepsykologen skal prioritere aldersgruppen 0-25 år, og er fast ansatt. Kommunepsykologen bidrar i tillegg til individoppfølging i tverrfaglig arbeid, og i veiledning av andre yrkesgrupper. Målet er å kunne tilby tidlig hjelp til barn og unge lokalt. Tilbudet er et lavterskeltilbud, det er gratis, og både barn, familier/foreldre og samarbeidspartnere kan ta direkte kontakt.

Ungdomsveilederen jobber med ungdom mellom 13-23 år. Stillingen er en prosjektstilling, som innebærer en prøvetid på ett år (mulig forlengelse til tre år). Prosjektets har som mål å få ned «dropout»- prosenten blant elever på videregående skole (VGS) og forebygge psykiske vansker og rusmisbruk. Arbeidet innebærer samtaler med ungdom og foresatte med påfølgende kartlegging av psykiske vansker og rusmisbruk. Ungdomsveilederen er på ungdomsskolen en halv dag i uka (mandag fra kl. 11.00-14.30), og er mye i kontakt med VGS rundt i distriktet hvor det går elever fra Åmot (Nå: Trysil, Koppang og Elverum- og det kan bli aktuelt å samarbeide med andre skoler fremover). Samarbeidet med VGS går ut på å møte skolehelsetjenesten, rådgivere og lærere til faste tider hvor man drøfter og fordeler saker, og ellers løpende kontakt ved behov. Ungdomsveilederen er en del av ungdomsteamet i kommunen, og jobber tverrsektorielt og samarbeider med andre instanser som barnevern, NAV, OT (*Oppfølgingstjenesten*), BUP (*Barn- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk*), PPT (*Pedagogisk psykologisk tjeneste*) og helsestasjonen.

Ruskonsulenten jobber i hovedsak med voksne, men har ingen nedre aldersgrense for oppfølging, slik at unge mennesker som har eller står i fare for å utvikle et rusmisbruk, og deres pårørende, kan få tilbud om oppfølging. I tillegg kan ruskonsulent bistå med råd og veiledning innenfor temaet rus.

Frisklivsterapeut har fokus på fysisk helse opp mot psykisk helse, og tilbyr veiledning innenfor kosthold/fysisk aktivitet og endring av livsstil. Frisklivssentralen har blant annet utviklet et aktivitetsbasert tilbud til ungdom med psykiske utfordringer, og denne ungdomsgruppa møtes hver tirsdagskveld. Tilbudet er gratis, og behøver ikke påmelding. I tillegg har frisklivsterapeuten hatt ansvaret for gjennomføring av SMIL-uka, som er en årlig aktivitetsuke gjennomført i høstferien. Tilbudet er for barn i 5. – 10. klasse. Det er gratis og krever ingen påmelding. Avdelingen har også fått midler til å ansette en familieterapeut i prosjektstilling. Denne er nå utlyst, men er pr. november 2015 ikke ansatt. Familieterapeutens hovedoppgave vil være å bistå familier med spesielle utfordringer knyttet til psykisk helse og de utfordringer dette kan medføre. Andre oppgaver kan være undervisning, bistand til familier i et forbyggende perspektiv, parterapi, konflikthåndtering og samarbeid med andre instanser.

Utfordringer:

Kunne videreføre prosjektstillingene som er satt i gang, for å nå bredere ut i befolkningen og bevare det viktige tverrsektorielle samarbeidet som fanger opp hele barnet, ungdommen og familien.

Barnehagene i Åmot

Barnehagene i Åmot består i dag på Rena av: Skyssveien barnehage med 72 plasser og derav 72 i bruk, Trollhaugen barnehage med 72 plasser, derav 64 i bruk og Birkebeineren barnehage med 35 plasser derav 30 i bruk. Osen oppvekstsenter har barnehage integrert med SFO, 17 plasser i alt, derav 15 i bruk. Deset oppvekstsenter har barnehage integrert med SFO, i alt 18 plasser, derav 17 i bruk. I tillegg er det privat gardsbarnehage i Haugedalen med xx plasser, derav xx i bruk, samt Klingen naturbarnehage med xxx plasser, derav xxx i bruk. Per 1.november 2015 har alle barn med behov for barnehageplass fått tilbud. Dette gjelder barn både med og uten rett

I barnehagene blir det sjelden snakket om foreldrene økonomi, så hvor mange og hvorfor foreldre som har vanskeligheter med å betale har man ikke oversikten over.

Alle barnehagene i Åmot kommune følger vedtatt makspris for foreldrebetaling. Maksprisen vedtas på Stortinget, og er pr. 01.05- 2015 satt til kr. 2580,- for 100 % plass. Kostpenger på kr. 255,- kommer i tillegg. Betaling av deltids plasser fastsettes ut fra plassens størrelse i forhold til fastsatt pris på hel plass. Søskenmoderasjon er 30 % for 2. barn, 50 % for 3. barn.

Det er pr. d.d. ikke moderasjonsordninger mellom barnehage og SFO.

Reglene om foreldrebetaling ble endret 1. mai 2015 – og på nytt 1. august 2015. Det er her vedtatt nye moderasjonsordninger for familier med lav inntekt, og endringene er en del av regjeringens tiltak for fattigdomsbekjempelse. Man kan søke om redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid for 4 og 5 åringer. De nye retningslinjene fører til reduserte inntekter for barnehagene.

Pr. 14.09.15 har Åmot kommune mottatt 19 søknader. Søknadene omfatter 26 barn. Av disse har 4 barn/familier fått avslag på søknaden, 6 barn/familier betaler ingenting i måneden utenom kostpenger. Resten har fått innvilget noe redusert betaling (gradert etter foreldrenes oppgitte inntekt).

Utfordringer:

- Opprette søsken-moderasjonsordning mellom SFO og barnehage.
- Barnehagene har pr. i dag noe ulik praksis på foreldresammenkomster. Noen tar betalt for middag, noen må ha med en loddgevinst/har loddssalg osv. Kanskje bør vi diskutere oss frem til like løsninger? Kanskje bør alle arrangementer i regi barnehage/barnehagens foreldregruppe være gratis slik at alle har lik mulighet til deltagelse?
- Barnehagene setter krav til klær og utstyr alle barna trenger til å være aktive i utelek hver dag. Finnes det lenger noe utlånstøy til de som ikke klarer å skaffe det utstyret barna deres trenger? Finnes det instanser vi kan henvise foreldrene til, slik at de kan få hjelp/støtte til utgifter?
- Hvilke veiledning/støtteordninger finnes for familier som unnlater å betale regningene kommunen sender ut?
- Integrering av mindreårige flyktninger – tettere samarbeid og dialog med Lillemoen bofellesskap. Avklare ansvarsområder og arbeidsoppgave.
- Nettverksbygging – i skolen finnes «foreldreskole». Bør barnehagene ha noe tilsvarende? I rapportene fra bla Drammen kommune ser vi at det ikke er bare inntekt som fører til lav levestandard – heller mangel på nettverk,

sosiale arrangementer, følelse av tilhørighet osv. Kanskje kan barnehagene bidra til dette på en god måte, slik at foreldrene utvider nettverket sitt på et tidligere tidspunkt?

- Manglende økonomisk kompensasjon til kommunene fra staten?

Skolene i Åmot

Barneskolene består av Rena skole med i alt 327 elever fordelt på 196 i trinn 1-4, 141 i trinn 5-7 og 123 i SFO. Osen oppvekstsenter med i alt 20 elever fordelt på 12 i trinn 1-4, 8 i trinn 5-7 og 6 i SFO, samt Deset oppvekstsenter med i alt 18 elever fordelt på 10 i trinn 1-4, 8 i trinn 5-7 og 3 i SFO. Åmot ungdomsskole på Rena har i alt 157 elever.

Gratisskoleprinsippet er hjemlet i Opplæringsloven § 2-15, og gjelder både sosiale og faglige aktiviteter som er en del av grunnskoleopplæringen. Sosiale elevaktiviteter som arrangeres av foreldre utenom skoletiden regnes ikke som grunnskoleopplæring. Gratisskoleprinsippet bidrar til at elever ikke skal føle seg utenfor eller bli ekskludert på grunn av manglende utstyr, og motvirker barns fattigdomsopplevelser i skolen.

Gratisskoleprinsippet går ut på at elevene skal få det de trenger av skolebøker og annet skolemateriell, og at aktiviteter i regi av skolen ikke skal koste penger. Det er gratis skoleskyss for elever med lang eller farlig skolevei.

Elever trenger en del utstyr som koster penger, til tross for gratisskoleprinsippet. Skolesekk og pennal må foresatte skaffe selv. I dag er det slik at elever i 1. klasse i Hedmark får skolesekk av Fylkeskommunen og Statens vegvesen. Disse skolesekkene er tenkt brukt 1. skoleår.

Elevene må ha egnet bekledning til de aktivitetene som gjennomføres. Dette er for eksempel sko og bekledning til gymaktiviteter ute og inne, og svømmeklær til svømmeundervisning. Det er også viktig med skiftetøy fra innerst til ytterst, spesielt for de yngste barna som gjerne har flere uteaktiviteter gjennom dagen.

Skolene har mulighet til å låne ut ski, staver, skøyter, ake-matter, leker og lignende, men i begrensede mengder. Åmot sanitetsforening gir i dag alle 4.klassinger i Åmot gratis sykkelhjelm når sykkelopplæringa starter på våren. Skolene kan være behjelpelig med lån av sykkel, men har ikke egen sykkelpark til utlån.

Alle 4.klassinger i Åmot får også fiskestang av Åmot elvelag, som i samarbeid med Åmot jeger- og fiskeforening hvert år lager et hyggelig fiskearrangement for 4.klassingene hver.

I 7.klasse drar skolene på leirskole. Dette er en tur hvor klassekassene dekker deler av utgiftene. Klasse-kassene styres av hver enkelt foreldregruppe, og har inntekter fra og med 1.klasse gjennom loddsalg på sammenkomster og dugnader i foreldregruppa. Det er en maksgrænse for lommepenger på leirskoleopphold, satt av foreldregruppa i samarbeid med skolen, og har de siste årene ligget på mellom 200 og 300 kroner.

Åmot ungdomsskole gjennomfører hvert år tre større prosjekt som elevene kan søke om å få delta på. Dette er Nobelprosjektet og Birken (rittet og rennet). I forbindelse med disse prosjektene får elevene låne alt de trenger av utstyr, samt at de får dekket reise og overnatting der det er aktuelt.

Hvert år reiser 10.trinn på tur med Hvite busser til Polen. Finansieringen av dette skjer gjennom dugnadsarbeid i foreldregruppen. Pengene som tjenes gjennom ulike dugnadsaktiviteter dekker reise og opphold for elevene, samt for lærere og de foreldrene som deltar på turen som ansvarspersoner. De er ingen betaling for reise og opphold ut over dette. Turen planlegges i sin helhet av foreldrene, men skolen bruker det faglige innholdet i undervisningen både i for og etterkant av turen. Lommepenger til turen må elevene/ foreldrene dekke selv.

Åmot ungdomsskole har videreført ordningen med gratis frukt til elevene hver dag. Dette dekkes av skolen. Elevene får også gratis melk i lunsjpausen dersom de ønsker dette.

Et av Åmot ungdomsskoles populære valgfag er Friluftsliv. Dette er et fag der elevene lærer mye om ulike former for aktiviteter utendørs hele året. Skolen har noe utlånsutstyr i form av ski/skøyter, men tur-klær tilpasset ulike årstider og værforhold må elevene stille selv. Det samme gjelder utstyr for utendørs overnatting. Det er begrenset hvor ofte dette brukes, og det oppfordres til å låne av venner/naboer i tilfeller der det er behov for telt/sovepose.

Åmot ungdomsskole tilbyr en times leksehjelp i uka. Foreløpig er dette et tilbud kun til elever der leksehjelp er anbefalt av sakkyndig instans.

Elevene på ungdomsskolen får jevnlig lekser som skal gjøres og leveres på pc. Vi har til nå ikke opplevd at elever ikke har tilgang til utstyr hjemme, men vi ser at dette er en utfordring vi kan møte på.

Utfordringer:

- En utfordring for alle skolene er å ha nok tilgang på låneutstyr. Utstyrsparken vår krever stadig litt vedlikehold og utskiftning, og sykkelpark har ingen av skolene pr nå.
- Skiftetøy kan også være en utfordring for noen barn. Det å mangle nok varme klær på vinteren, og sko-skifte til vått eller kaldt vær er en kjent problemstilling for barneskolene.
- Ved barneskolene er det ikke behovsprøvd foreldrebetaling i SFO. En full plass i SFO koster 2490 kr pr måned i 2016.
- Alle skolene ønsker å kunne tilby gratis frukt, melk og skolemat, men dette er et økonomisk spørsmål.
- Åmot ungdomsskole ser at det er stor forskjell på hva slags utstyr elevene har tilgang på i forbindelse med valgfag friluftsliv, og for noen vil totalopplevelsen på enkelte turer bli dårligere på grunn av manglende tilgang på godt nok utstyr. Dette kan gjelde alt fra passende fottøy til bekledning og større utstyr som sekk/sovepose.
- Åmot ungdomsskole ønsker på sikt å kunne gi en time leksehjelp i uka til alle elevene. Dette vil kunne bidra til bedre læring og faglig støtte til elever som ikke har nok ro eller støtte i hjemmet til å få gjort lekser eller annet skolearbeid.
- Som et ledd i å møte læreplanens krav om bruk av IKT i alle fag, samt sikre opplæringen av IKT-kunnskaper har skolene et ønske om å kunne tilby til PCer til alle elever. For å hindre at elever ikke får gjort digitale lekser på grunn av manglende utstyr i fremtiden, samt sikre den opplæringen vi skal gi ønsker vi at elevene skal kunne få bedre tilgang til PCer, og på sikt kunne gi en datamaskin til hver enkelt elev. Dette er igjen et økonomisk spørsmål, og vi er ikke der i dag.

Videregående skole

Videregående opplæring bygger på 10. trinn i grunnskolen. Videregående opplæring fører fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse. Det må søkes om plass for videregående opplæring. Ungdommen i Åmot har mange muligheter for å velge studie og studiested. De fleste fra Åmot søker seg til Elverum, Koppang, Trysil og Stange. Normert studietid er avhengig av hvilket utdanningsprogram/utdanningsløp eleven følger. Hovedregelen er 3 år på studieforberedende, og 4 år på et yrkesfaglig løp (2 år skole + 2 år lære). I SSB- statistikken regnes de som har fått vitnemål innen fem fra startåret med blant de som har fullført VGS.

Antall ungdommer som er i videregående opplæring fra Åmot skoleåret 2015/2016:

	Hedmark	Elverum VGS	Hamar Katedral skole	Midt- Østerdal VGS	Solør VGS	Stange VGS	Trysil VGS
Elever med IOP	4	0	0	4	0	0	0
Ordinære elever	133	60	5	26	13	6	15
Delkurselever	5	0	0	5	0	0	0
Totalt	142	60	5	35	13	6	15

Oversikten viser antall elever med Åmot som "avgiverkommune" skoleåret 2015/2016 i fylket totalt og fordelt på skoler. I tillegg er det 1 eller 2 elever på Jønsberg, Nord-Østerdal, Sentrum, Skarnes, Storhamar og Storsteigen som prikkes ut i PULS av personvern hensyn, og det kan også være elever i eksempelvis spesialklasser som ikke er med i oversikten.

1.rekke (horisontalt) representerer tallene for elever som er inne med en IOP (individuell opplæringsplan) som sikter seg mot en form for grunnkompetanse. 2.rekke representerer ordinære elever. 3.rekke representerer delkurselever som tar et begrenset antall fag (mindre enn 100 % undervisning).

For skoleåret 2015/2016 er det totalt registrert 142 elever fra Åmot i videregående skole i Hedmark. De fleste går på Elverum VGS og på Midt-Østerdal VGS på Koppang, men det er også en del som går på Trysil-, Stange- og Solør VGS. Mange velger å flytte på hybel allerede første år, på grunn av at pendlerveien kan være lang og kollektivtransporten ikke er så god.

Det framgår av statistikken til Folkehelseinstituttet at Åmot i lengre tid har hatt stor frafalls-prosent fra videregående skole i forhold til landet og fylket, jf. figur 8 foran. Tilsvarende viser SSB- statistikk at Åmot-elevene gjennomgående har hatt lavere fullføringsprosent (fullført med studie- eller yrkeskompetanse i løpet av 5 år) for de siste seks fem-årskullene, dvs. f.o.m de som startet skoleløpet i 2004, se figur 9 foran. Kullene som startet etter 2006 har likevel hatt forbedret fullføringsprosent, men den gikk litt ned igjen for 2009- kullet, som er det siste det finnes data for.

Det er veldokumenterte sammenhenger mellom utdanningsnivå, materielle levekår og helse. Personer som ikke har fullført videregående utdanning antas å være vel så utsatt for levekårs- og helseproblemer som de som har valgt ikke å ta mer utdanning etter fullført ungdomsskole. Utdanning, og særlig det å fullføre en grunnutdanning, er en avgjørende ressurs for sikre god helse gjennom livsløpet. Undersøkelser har vist at det er sosial ulikhet i frafall fra videregående skoler i Norge. Dette vises for eksempel ved at blant ungdom som har foreldre med grunnskole som lengste fullførte utdanning, er andelen som dropper ut større enn blant ungdom som har foreldre med videregående eller lengre utdanning. Kilde: Helsedirektoratet.

Når det gjelder SSB- statistikken over de som fullfører VGS, så er dette beregnet ut fra antall ungdommer som fullfører med vitnemål innen normert tid (5 år). Her regner man for eksempel ikke med de som mangler ett fag. Det er mange grunner til at flere faller ut av opplæringen underveis. Noen avtjener verneplikt, noen kommer ikke inn på ønsket programområde, noen tar seg arbeid, noen flytter til andre fylker, noen får barn, noen blir/er syke etc. Og noen slutter i løpet av skoleåret. Mangel på læreplasser er også innvirkende. Snittalderen for gjennomført fagopplæring i Norge er 28 år, og er det heller ikke alle som går på yrkesfaglig retning som har mulighet til å gjennomføre opplæringen på normert tid.

Utfordringer:

- Mangelfullt kollektivtransporttilbud både innad i kommunen og til/ fra de ulike VGS i fylket.
- For mange Åmot- elever som ikke fullfører VGS.

Åmot folkebibliotek

Rena har et stort fint folkebibliotek for hele familien, som holder åpent hver dag. Det er barne-, ungdoms- og voksenavdeling med et godt utvalg av bøker som man kan låne gratis.

Barneavdeling har litteratur for de som liker å lese billedbøker, barnebøker, eventyr og tegneserier. I ungdomsavdelingen finnes skjønnlitteratur, nyheter og faglitteratur som passer for aldersgruppen. Der finnes også koselige sittegrupper der man kan sitte i ro og fred å lese eller bare slappe av, eller høre på en cd eller lydbok.

Utfordringer:

Midler til å hente inn tidsriktig og oppdaterte bøker og media, som utfordrer og opplyser barn, unge og foreldre.

Åmot kulturskole

Kulturskolens mål er å gi barn og unge gode opplevelser, mestring og utvikling gjennom kulturell utfoldelse.

Kulturskolen er kommunens kulturelle ressurscenter, og samarbeider med skoler, barnehager og det frivillige kulturliv i Åmot. Musikk, teater og dans er fagene man kan ta. Det koster ca. 1100 kr å delta i et semester (6 måneder) i kulturskolen. Det finnes mulighet til å søke om søskenmoderasjoner og rabatter deltakelse på flere aktiviteter.

Utfordringer:

Kontingenten i Kulturskolen gjør at mange barn/unge ikke kan delta.

Rena Ungdomsklubb

Åmot ungdomsklubb ligger under kultursektoren i kommunen og driftes av en 60% klubb lederstilling og en 40% klubbmedarbeider. Det er åpen ungdomsklubb hver tirsdag og fredag, og juniorklubb hver tirsdag og annenhver fredag. Ungdomsklubb har vært et tilbud til ungdom i kommunen i mange år.

Da Crib er ungdomsklubben, et møtested og samlingspunkt for ungdommene i Åmot, og holder til i kjellercafeen på kulturhuset.

Da Crib er et gratis lavterskeltilbud for ungdommer alle ungdom i hele Åmot i alderen 13-18 år, og juniorklubb for 10-13 åringer.

Ungdomsklubben inviterer også til gratis kurshelger med flere ulike kurs tilpasset alle fra 12 til 18 år finansiert av UKM Norge (Ungdommens kulturmønstring) og barne- og ungdomsorganisasjonen Ungdom og fritid Frifond (statlig støtteordning for frivillig aktivitet i lokalsamfunn) som forvaltes av Norsk Musikkråd og LNU (samarbeidsorgan for 97 barne- og ungdomsorganisasjoner i Norge). Målet med kurshelgene er at ungdommene skal få mer kunnskap om noe de interesserer seg for, lære noe nytt og være sosiale. Barn og unge, sammen med de voksne, står for gjennomføringen, før, under og etter.

I flere år har ferietilbudet «Ung sommer i Åmot» blitt arrangert ei uke etter at sommerferien har startet. Dette er et gratis tilbud til barn fra 5.klasse til og med de som går ut av 10.klasse. Det er viktig å gi tilbud til alle, slik at familiene med lav inntekt ikke skal føle seg utenfor.

«Ferieklubben» var et nytt tilbud i sommerferien 2015. I fem uker fikk barn fra 6 til 18 år et ferietilbud, på dagtid tre dager i uka. Disse ukene ble finansiert av fattigdomsmidler fra BUFDIR. Vi fikk 100.000 kroner til gjennomføringen. Dette ble veldig vellykket og vi fikk mange positive tilbakemeldinger fra barn/ ungdom og foreldre. Ungdomsklubben sine lokaler ble benyttet og det var et samarbeid med Åmot Frivilligsentral og NAV. Det ble servert lunsj hver dag i alle ukene, som også var gratis, og det ble organisert aktiviteter.

Utfordringer:

- Ferietilbudet er avhengig av tilskuddsordningen for å kunne videreføres. Dør det inn i budsjettet?
- Nok penger til god drift og vikarbudsjet på ungdomsklubben.
- Mer midler til å utvikle Ungdommens KulturMønstring, som en mestringsarena for ungdommen.
- Mangel på kollektivtransporttilbud til fra Rena-Osen og Rena Deset

Åmot Frivilligsentral – Møte mellom mennesker

Frivilligsentralene er lokale møteplasser for enkeltmennesker, lag/foreninger og det offentlige. Sentralene finnes over hele landet og har som mål å nå ut til brede lag av befolkningen.

Frivilligsentralen i Åmot holder til i underetasjen i Åmot kulturhus. Den administreres av kultursektoren i kommunen og har en ansatt i 100 % stilling. Frivilligsentralen bidrar til å samordne den frivillige innsatsen som privatpersoner og organisasjoner yter, og er en møteplass for alle.

Gjennom frivilligsentralen kan man delta på mange ulike aktiviteter:

- Rena Fotoklubb; åpent for alle- gratis.
- Malerkurs-/treff; åpent for alle- gratis.
- Dans
- Mosjon/fysisk aktivitet
- Fortellerstund for barn; åpent for alle- gratis.
- Med kveldsmat: kr. 25,- pr. familie.
- Snekkergruppe; åpent for alle, men barn under 15 år må ha med en voksen (de første gangene)
- Julekveld for alle. Gratis for de som har dårlig økonomi, f.eks. barnefamilier.

I samarbeid med studentene skal det startes opp et møtested for ungdommer over 18 år på søndager på ettermiddag/kveld. Ungdommene kan velge å videreutvikle tilbudet til å omfatte et rusfritt tilbud på lørdagskvelder. Hobbykvelder for «alle» skal startes opp i begynnelsen av februar.

UngArena er et prosjekt Frivilligsentralen har fått fattigdomsmidler til i samarbeid med Frisklivssentralen/psykisk helse. Det handler om å gi ungdommer et tilbud med mest fysisk aktivitet men også opplevelser. Aktiviteten foregår en gang i uka. Dette er hentet fra søknaden:

- gi tilbud om aktiviteter som styrker selvfølelse og gir mestringsopplevelser
- gi tilbud om aktiviteter som skaper livsglede, arenaer for sosialt samvær og som bidrar til nettverksbygging
- gi tilbud som bidrar til bedre helse, kondisjon og utvikling av motoriske ferdigheter
- gi tilbud om aktiviteter som forebygger psykiske problemer/lidelser hos unge
- gi tilbud om aktiviteter i naturen som vil være en kraftkilde på et ikke materielt plan
- gi tilbud om aktiviteter som er med på å øke konsentrasjon i skole og jobb
- gi tilbud om aktiviteter som forebygger drop-out i videregående skole

Tiltaket har fokus på å fange opp ungdommer som av en eller annen grunn ikke kan, eller ikke ønsker å delta i foreningsvirksomhet, idrettslag, organisert kulturvirksomhet eller kommersielle tilbud.

Utfordringer:

Den største utfordringen med å lage aktiviteter for barn og unge er å nå dem og å få dem til å delta.

En måte å klare det på, kan kanskje være via en form for «hentevenner/aktivitetsvenner», dvs. at vi engasjerer frivillige til å følge dem til aktiviteten. Det beste er jo om det er barn og unge som henter dem som selv skal delta på aktiviteten. Men det må ikke være det. Dette vil kreve en form for kartlegging og det må sannsynligvis innhentes godkjenning på at det er OK både fra foreldre og barn.

Utfordring å sikre årlig videreføring av prosjektet UngArena.

7.2.2 TILBUD I REGI AV FRIVILLIG LAG OG FORENINGER

I Åmot kommune finnes det mange ulike aktuelle lag og foreninger for barn og ungdom å delta i/på, og et utvalg er her nærmere beskrevet:

Åmot barnekor og CorX

Åmot Barnekor og CorX ble startet i 2003, og er medlem av Ung Kirkesang. Det synges all slags musikk fra kjente viser og melodier til julesanger og poplåter. Av årlige konserter kan nevnes: Tenn lys- adventskonsert i Åmot kirke, kulturgudstjeneste, Bit for Bit konsert, Kulturdagene Åmot kulturhus, Sang på Ryslingmoen og Desttunet sykehjem samt Rena Rock's nyttårskonsert.

Det øves på onsdager i Åmot kirke. Åmot Barnekor fra kl 17.00 til 17.45 og CorX fra kl 18.00 til 18.45. Korene ledes av Ingrid Sløgedal som er dirigent, Lars Otto Sørhus er kirkemusiker og akkompagnatør. Åmot Barnekor og CorX har et felles styre bestående av 5 foreldre som velges for 1 år om gangen.

Åmot Barnekor teller i dag 10 barn i alderen 1. til 3. klasstrinn. Medlemskontingenten er kr 100,- pr år. CorX teller i dag 21 medlemmer i alderen 4. klasstrinn og oppover til og med 10. klasstrinn. Medlemskontingenten er på kr 200,- pr år. Alle er velkommen til å bli med å synge - vi har ingen opptakskrav.

Rena skolekorps

Rena Skolekorps er for aldersgruppen 8-16 år, og har i dag 18 aspiranter. Medlemskontingent er på kr. 1500,- pr år, og det er et depositum for uniform og instrument på kr. 500,-. Det er ordninger med søskenmoderasjon. Korpsset låner ut instrumenter. Korpsset reiser på tur, men det varierer hva det koster. I 2015 kostet det 1250,-.

Osen skole- og ungdomskorps

Har tilbud til barn og ungdom fra 7 år og oppover, og holder instrumenter og uniformer. Kontingenten er på 250kr i året. I Osen er det mindre med folk enn det var før så korpsset anser 10 aktive som bra. Ønsker korps inn skoledagen, for å slippe ekstra kveld til øvelse. Og spille i korps er både moro, spennende og ikke minst veldig sosialt.

Åmot skytterlag

Åmot Skytterlag har 300 til 350 medlemmer, og lange tradisjoner med ungdomsarbeid. Det er organisert trening om vinteren i Rena Leir, og på Hovdmoen Skytebane om sommeren. Det er trening en til to dager i uka, med mandag som fast treningskveld. Laget holder våpen og patroner, men velegnete klær og hørselvern må den enkelte sørge for selv. Kostnadene med å starte opp blir da små. Det avkreves medlemskap som er 350 kr, som da også ivaretar nødvendig forsikring.

Til tider har det vært stor pågang av utøvere som bare ville være med på trening uten å ville være med ut på stevner og representere laget, derfor er det innført ei avgift pr. treningskveld på 50 kr, hvert skudd koster ca. 1 kr. Det er ønskelig at skytterne er 10 år når de begynner og at foresatte følger opp ved å være tilstede. Det er krevende sikkerhetsmessig med mange små og uerfarne skyttere. På nyåret 2016 starter laget opp igjen med skyteskole for nybegynnere, hvor sikkerhet i våpenbruk er gjenganger hele kurset i gjennom. Dette koster ikke noe utover de kostandene som er beskrevet over.

Åmot jakt- og fiskeforening (ÅJF)

ÅJFF driver eget ungdomsutvalg. Ungdomsgruppa vår er vel på rundt 15 aktive medlemmer. Det er en del flere som bare er med på enkelt aktiviteter. Medlemskap koster 210,- i året, men det er ikke krav om medlemskap for å være med på aktiviteter. Ungdomsutvalget har opplæringsdager innenfor forskjellige områder som jakt, fangst og fiske. Dette er et tilbud for de som er i aldersgruppen 13-18 år, men det er ikke satt noen absolutt aldersgrense, da de forskjellige aktivitetene setter naturlige grenser. Det legges opp til å ha lavterskel tilbud med utlån fiskeutstyr, med hjelp og tips som viser hvordan en fisker og servering av pølser, brus og kaffe. Vi har også hatt andre aktiviteter på disse dagene som å tippe vekt på fisk og natursti. I forbindelse med prosjektet «Ung sommer i Åmot» prøver foreningen å stille med folk og utstyr etter behov. Foreningen har også vært med å lage fiskedag, vært med på kanotur. Foreningen stiller seg positivt til å bidra med ytterligere ulike tiltak for barn og unge innen sitt virkeområde i samarbeid med kommunen.

Rena Idrettslag

Rena idrettslag er en av kommunens største idrettslag med 700 medlemmer og kan tilby fotball, svømming, turn inkl. cheerleading og sykkelgruppe til barn og unge. Det er en medlemsavgift, samt treningsavgift på alle aktiviteter i Rena.

Idrettslag forskjellig fra gruppe til gruppe), og man kan delta/prøve seg på aktivitetene en eller to ganger før man må betale. Det er mulig å søke om fritak fra treningsavgift.

Rena alpinklubb

Rena alpinklubb har ca. 120 medlemmer, av det er ca. 50 aktive barn. Rena alpinklubb driver alpin skiopplæring for barn og unge, fra nybegynner til aktive idrettsutøvere. Vårt mål er å gi barn og unge grunnleggende skiferdigheter på alpinski, og deretter utvikle disse skiferdighetene videre. Vi ønsker å skape skiglede og aktive alpinister, som har dette som en idrett. Vårt motto er "Ut på ski, alltid blid" Vi kjører skiskole hvert år, og har trening 2 kvelder i uka. I tillegg drar vi på renn rundt omkring i kretsen, og har noen samlinger. Vi trener i Rena alpinsenter. Vi trener også i barmarksesong, dvs. september- desember. Vi har da allsidig trening inne i hall og ute.

Det er ikke utlånsutstyr, men det formidles videresalg, slik at mye av utstyret ruller rundt i klubben til en billig penge. Trenerne er også hjelpelige med å finne godt utstyr på Finn eller bruktmarked.

Medlemskap koster 250 kr for enkeltmedlem, 500,- for familie. Treningsavgift koster 450,- kr pr sesong (inkluderer både barmark og ski). Når en skal kjøre i alpinbakken må en også ha heiskort. Skal en ha årskort må dette kjøpes gjennom skisenteret, som kan fås noe rabattert. Det styres ikke av alpinklubben, men av Rena IL som eier og driver av alpinanlegget. Laget har også en egen ordning på dette, ved at man på tirsdagstreninger kan kjøpe treningskort til 50,- pr kveld. På onsdager er det gratis å kjøre. Skiskolen (som de fleste må igjennom hvis de ikke kan stå på ski) koster 500,- kr. Men hvis en blir med på treninger etterpå, slipper en treningsavgift for denne sesongen. Treningsavgift og medlemsavgift sendes ut en gang pr år.

Laget har ikke hatt noen egne ordninger for avbetaling eller reduserte avgifter, men har forsøkt å legge avgiftene så lavt som mulig, for at ingen skal la prisen skremme dem fra å begynne.

Åslia Skilag

Åslia Skilag er, som navnet sier i utgangspunktet et skilag, som har som visjon å være den sentrale institusjonen for opplæring i skiglede og det samlende element for et godt langrennsmiljø i Åmot. Laget har nå i tillegg fått en undergruppe innen triatlon hvor oppstart for ungdom i alderen 13-19 år etter planen skjer før jul 2015. Lagets nye felles slagord er; Flest mulig – lengts mulig! og signaliserer vilje til å bidra til fysisk aktivitet for alle aldersgrupper uansett nivå og egne ambisjoner. Det er lov å være med fordi det er gøy, men det er også lov å ville bli best. Det er plass til alle i Åslia. Laget har godt i overkant av 200 medlemmer, og har siste høst merket en enorm tilvekst fra barn og unge på treninger. Dette er veldig gledelig, og det er plass til flere. Laget kan la familier med reduserte midler få delta gratis på treninger og bli medlemmer i klubben i form av en symbolsk sum (dette for å kunne registrere medlemskap og for at forsikring skal være gjeldende).

Laget kan ellers tilby gratis lån av rulleski, og det er også muligheter for at man kan skaffe tilveie billig langrenns-utstyr uansett nivå og alder. Laget har i hovedsak et tilbud til barn fra siste år i barnehagen til voksen innen langrenn, og fra 13 år til voksen innen triatlon. Treninger på barmark krever ikke noe mer enn et par sko og klær, mens laget er hjelpelige med å skaffe billig utstyr for trening på vinteren.

Taekwondo Rena

Startpakke alle aldersgrupper (inkl. 1 mnd. trening, drakt, belte og logo) kr. 199,-

Kids (5-8 år): 6/12 mnd. kr. 150,- pr. mnd.

Voksne (9-60 år): 12 mnd. kr. 220,- pr. mnd., 6 mnd. kr. 265,- pr. mnd.

Familierabatter:

- 2 personer fra samme familie: 10 % rabatt
- 3 personer fra samme familie: 15 % rabatt
- 4 personer fra samme familie: 20 % rabatt

Graderinger har egne priser i tillegg.

Rena Rock

Rena-Rock's formål er: Å være en interesseorganisasjon og en aktivitetsorganisasjon for musikkutøvere m.v. i området rundt Åmot. Målgruppen er alle, uansett alder. Rena Rock skal også ta initiativ til, og bidra til gjennomføring og opprettelse av virksomheter som bidrar til utvikling av medlemmenes ferdigheter som musikere, komponister, tekstforfattere og annet innen musikkutøvelse og formidling. Det søkes å etablere samarbeid med musikkverkstedene i regionen og være et supplement til disse. Medlemmer kan få tilgang til øvingslokaler og utstyr. Medlemskap i Rena rock koster pr dags dato 250 kroner. Med medlemskapet kan man få tildelt øvingstid og tilbud på våre arrangementer, samt låne utstyr ved behov. Rockeskolen er for medlemmer, men elevene får i tillegg til det andre får i medlemskapet, låne med seg instrumentet de går på opplæring i med seg hjem gratis. Medlemsavgiften er kr 200,- pr år og

medlemmene disponerer da Balder og musikkutstyret som står der. Når det gjelder rockeskolen er undervisning/oppfølging og lån av instrumenter gratis mot at de er registrerte medlemmer i Rena Rock. Det vil bli foretatt en liten prisjustering i 2016.

Barnas Turlag Rena – Den Norsk Turist forening

Barnas Turlag ligger under Rena Omegn Turistforening og er et gratis aktivitetstilbud tilpasset for barn og unge i Åmot. Det er flere medlemskontingenter i Den Norsk Turistforening. Hovedmedlem 640kr, Ungdom 19-26 år 330kr, Skoleungdom 13-18 år 200kr, Barn 0-12 år 120, Honnør 495kr, Husstandsmedlem 320kr og livsvarig medlem 16.000kr. For å være med på turer og aktiviteter i regi av barnas turlag må du ikke være medlem. Turer og aktiviteter blir tilpasset barna og deres familier. I 2015 var blant annet tilbud om kveldsmat turer, pilking, akedag, lommelykttur, fjellturer og «kom-deg-ut» dagen. Det er ingen påmelding, og krever ikke noe utstyr.

Norsk Folkehjelp Rena

Ungdomsgruppen til Norsk Folkehjelp på Rena driver primært med opplæring innen førstehjelp, friluftsliv og redningstjenester. Det er behov for redningsmannskaper, og ungdom fra 16 - 18 år og oppover kan delta på kurs og opplæring innen sanitetstjenester og redningsoppdrag. For skoleungdom som ønsker å delta er det en kontingent på 175 kr i året, men ellers er alt gratis å delta på.

Lions Club Rena

Lions Rena ble startet i 1970 og har pr. 1. august 2015 27 medlemmer. Lions visjon er at Lions skal være Norges beste humanitære serviceorganisasjon. Vårt motto er «WE SERVE». Alle dugnadsinntekter Lions samler inn skal gå uavkortet ut igjen til ulike aktiviteter. De to største inntektskildene til LC Rena er organisering av madrassovernatting i forbindelse med Birkebeiner-arrangementene. I den forbindelse blir ulike klassesetrinn på barne- og ungdomsskolen engasjert til ulike «elevbedrifter» som gir kjærkomne inntekter til gjennomføring av bl.a. tur med «Hvite busser». I Lions-året 2014-15 gikk ca. 50 % til lokaleaktiviteter, 25 % til nasjonale aktiviteter og 25 % til internasjonale aktiviteter.

LC Rena gir hvert år barn- og ungdom mulighet til å søke deltagelse på ulike utvekslinger og leirer. Kriteriene for deltagelse på disse arrangementene er avhengig av formålet for arrangementene. Økonomisk støtte til disse arrangementene og andre aktiviteter gis etter søknad eller anbefaling. Etter søknad gir LC Rena ulik støtte til lokale lag og foreninger til deres prosjekter for eller med barn- og ungdom.

Åmot Idrettsråd

Åmot Idrettsråd består av alle idrettslagene i Åmot kommune som er medlemmer av NIF. Åmot Idrettsråd er et fellesorgan for idretten i Åmot med nært samarbeid med Åmot Kommune.

For uten å jobbe for idrettens rammevilkår både lokalt og nasjonalt er idrettsrådets oppgaver å formidle idrettslagenes anleggsbehov til kommunale myndigheter, og å fordele tilskuddene til "Lokale aktivitetsmidler" (LAM). LAM er tilskuddsmidler som går til idrettslagenes aktivitet for barn- og ungdom opp til 19 år.

Les mer om idrettsrådet på <https://www.idrettsforbundet.no/idrettsrad/idrettsrad/>

8. TILTAKSDEL 2016-2019

MÅL FOR HANDLINGSPLANEN: FOREBYGGING OG BEKJEMPELSE AV BARNEFATTIGDOM

FOKUSOMRÅDE/ STRATEGI 1: ANDEL PERSONER 0-17 ÅR I HUSHOLDNINGER MED LAVINNTEKT

Tiltak – uprioritert rekkefølge	Ansvarlig	Tidsplan	Finansiering
1. Bedre moderasjonsordninger i kulturskolen.	Samfunnsutvikling	2017-	Utrede
2. Søskenmoderasjon mellom SFO og barnehage.	Oppvekst	2018-	Utrede
3. Gratis skolemat/ frukt i barneskolen	Oppvekst	2018-	Økt driftsbudsjett
4. Ferieklubben/ Ung sommer i Åmot	Samfunnsutvikling	2016-	Statstilskudd 2016
5. Utvide åpningstiden i ungdomsklubben på ettermiddag for barn og unge fra 5.klasse tom 10.klasse.	Samfunnsutvikling	2016-	Statstilskudd 2016
6. Økonomisk bidrag til reduserte deltageravgifter/ utstyr i forbindelse med organiserte aktiviteter.	Samfunnsutvikling	2017-	Omfordeling av tilskuddsmidler
7. Behovsprøvd foreldrebetaling i SFO	Oppvekst	2018-	Utrede

Kommentar:

1. Det anses som urealistisk å foreslå gratis kulturskole, men vi mener det kan lages moderasjonsordninger som bedre enn i dag fanger opp de som har lav inntekt, innvandrere eller andre særskilte behov.
3. Innføre gratis frukt i barneskolen, det er allerede en ordning på ungdomsskolen.
4. Ferieklubben er i dag støttet gjennom BUFDIR, men vi ønsker at mer penger skal inn i budsjettet som kan kompenseres når det ikke gis støtte gjennom prosjektmidler. Kan åpne mulighet for å kunne utvide tilbudet over flere uker i sommerferien.
5. Det er søkt midler gjennom BUFDIR høsten 2015. Pengene tildeles vinteren/våren 2016, på sikt er det ønskelig med penger inn i budsjettet.
6. Kommunen utarbeider retningslinjer som prioriterer tilskudd til frivillige organisasjoner som har reduserte deltageravgifter/ utstyr til familier med lav inntekt.
7. Skolen veit at det er mange barn som hadde hatt behov for å gå i SFO, men på grunn av dårlig økonomi har ikke foreldre råd.

FOKUSOMRÅDE/ STRATEGI 2: FRAFALLET I VIDEREGÅENDE SKOLE

Tiltak – uprioritert rekkefølge	Ansvarlig	Tidsplan	Finansiering
1. Ungdomsveilederen	Helse	2017-	Utrede / statstilskudd
2. Bedre alternative skoleløp	Fylkeskommunen	2018-	Statstilskudd
3. Skaffe flere lærlingplasser/ arbeidspraktisplasser for skoleungdom som faller ut av skolen.	Oppvekst	2017-	Utrede
4. Forebyggende samarbeid mellom ungdomsskolen og NAV	Samfunnsutvikling	2016-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett
5. Videreutvikle rutiner for oppfølging av ungdom som faller ut av videregående	Helse og velferd	2016-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett
6. Videreutvikle samarbeidsrutiner rundt fraværssystemet i barne- og ungdomsskolen	Helse og Velferd	2016-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett

Kommentar:

1. Når prosjektmidlene for ungdomsveilederen er brukt opp, vil vi gjerne ha denne stillingen inn på budsjettet.
2. Utvikle bedre alternative skoleløp for alle. Det bør arbeides administrativt og politisk med dette ovenfor regionale myndigheter.

4. NAV bør inn i ungdomsskolen for å snakke om økonomi, hvordan det er å gå på NAV, arbeidsformidling og karriereveiledning.
5. Lage gode rutiner for å følge opp ungdommen, hvem har ansvaret når og hvordan jobber vi?
Ungdomsveilederen kan være en viktig koordinator.
6. Videreutvikle bedre samarbeidsrutiner som omhandler fravær i barne- og ungdomsskolen. Det er naturlig at helsestasjonen at koordinerer dette i et tverrfaglig samarbeid.

FOKUSOMRÅDE/ STRATEGI 3: ANDELEN SOSIALHJELPSMOTTAKERE I ALDERSGRUPPEN 18-24 ÅR

Tiltak – uprioritert rekkefølge	Ansvarlig	Tidsplan	Finansiering
1. Arbeide for å opprette flere praksis- og arbeidstreningssplasser.	Samfunnsutvikling	2017-	Utrede / Innenfor eksisterende driftsbudsjett
2. Arbeide for å opprette flere uformelle møteplasser med muligheter for å bygge nettverk.	Samfunnsutvikling	2017-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett
3. Innføre oppmøteplikt gjennom aktiviteter i NAV	Samfunnsutvikling	2016-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett
4. Bygging av ungdomsboliger	Internservice (kommunal eiendom)	2018-	Husbanken/låneopptak

Kommentar:

1. Ungdom som har behov for bistand fra NAV får tilbud om arbeidstrening/ arbeidspraksis i kommunens enheter. En stilling på 20 % benyttes til koordinering av tiltaket. Stillingen er i 2014 finansiert av «fattigdomsmidler» fra staten. Målet er å få dette inn som en arbeidsoppgave i ordinær drift. Også kontakt med lokalt næringsliv. NAV opplever at ungdom som mottar sosialhjelp har behov for tettere oppfølging enn hva kontoret kan imøtekomme med de ressurser som står til rådighet.
2. Lag flere og bedre lavterskeltilbud for ungdom og voksne. Bygge nettverk er viktig. Studenter, Renaungdom, soldater og flykninger/innvandrere. Prosjektet UngArena, et samarbeid mellom frivilligsentralen som har økonomiansvaret og Frisklivssentralen som har prosjektansvaret.
3. Erfaring viser at mange synes det er enklere å delta på aktiviteter hvor det er oppmøteplikt. Noen som setter krav til den enkelte kan ha positiv effekt.
4. Kommunen trenger bedre botilbud for personer med særskilte behov, blant annet ungdom.

FOKUSOMRÅDE/ STRATEGI 4: TVERRFAGLIG SAMARBEID OG KOMPETANSEHEVING

Tiltak – uprioritert rekkefølge	Ansvarlig	Tidsplan	Finansiering
1. Fortsette utviklingen av småbarn-, skole- og ungdomsteam.	SLT	2016-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett
2. Utarbeide et kartleggingsskjema for alle familier som brukes i helsestasjonen ved første møte.	Helse og velferd	2016-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett
3. Utføre 4-årsundersøkelsen i barnehagen	Helse og velferd	2017-	Utrede/tilskudd/Innenfor eksisterende driftsbudsjett
4. Arrangere foreldremøter med ulike/ tverrfaglige tema	SLT	2016-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett
5. Hjemmebesøk hos familier for å kartlegge behov og tiltak	Helse og velferd	2017-	Tilskudd/ Innenfor eksisterende driftsbudsjett
6. Barnevernskonsulent inn i barnehagene – observasjon og drøfting anonymt.	Helse og velferd	2017-	Tilskudd/Innenfor eksisterende driftsbudsjett
7. Flere arbeidsrettede tiltak, språktreningsplasser og «alternative» skoleplasser til flyktninger/ innvandrere.	Helse og velferd	2016-	Tilskudd/ utrede/Innenfor eksisterende driftsbudsjett
8. Kunne fortsette med prosjektene: De utrolige årene og PIS grupper	Oppvekst	2016-	Statstilskudd/ Innenfor eksisterende driftsbudsjett
9. Familiekontakt stillingen	Oppvekst	2017-	Utrede
10. Utarbeide systematisk kartleggingsverktøy	Samfunnsutvikling	2017-	Utrede/tilskudd/Innenfor eksisterende driftsbudsjett
11. Samordning av arena for å bytte klær og utstyr.	Samfunnsutvikling	2016-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett
12. Samordning av aktivitetstilbud for mindreårige flyktninger.	Helse og velferd	2016-	Utrede/Innenfor eksisterende driftsbudsjett
13. Utarbeid et Opplevelseskort	Samfunnsutvikling	2017-	Utrede / Innenfor eksisterende driftsbudsjett
14. Skaffe aktivitetshjelpere som kan hjelpe og veilede andre ut i aktiviteter og inn i samfunnet.	Samfunnsutvikling	2016-	Utrede/ Innenfor eksisterende driftsbudsjett
15. Årlige fagdager – kompetanseheving for alle som jobber med barn og unge.	SLT	2016-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett/ statstilskudd
16. Innføre kurs i gjeldsrådgivning/ økonomiopplæring	Samfunnsutvikling	2017-	Utrede/ Innenfor eksisterende driftsbudsjett
17. Utnytte aktivt tilgjengelige tilskuddsordninger.	Alle	2016-	Innenfor eksisterende driftsbudsjett

Kommentar:

- Fortsette utviklingen av de tverrfaglige teamene i kommunen.
- Kartlegge alle familier som er inntatt i helsestasjonen. Et skjema som inneholder punkter som kan fange opp viktige «problemer» som kan ha innvirkning på barnets oppvekst. Som for eksempel økonomi, foreldrenes helse, kosthold, bosted mm.
- 4-årsundersøkelsen utføres i barnehagene gjennom en tverrfaglig vurdering av barnet utført av helsesøster, fysioterapeut og barnehageansatte. Kartlegging av risikofaktorer og utviklingsavvik hos barnet gjennom dialog med foreldre og observasjon/undersøkelse av barnet i kjente og trygge omgivelser. Forebygge, oppdage og sette inn tiltak i forhold til utviklingsvansker hos 4-åringene.
- Arrangere foreldremøter hvor man setter fokus på ulike tema som omhandler barn og unges oppvekst.
- Opprette ei gruppe som kan dra på hjemmebesøk og som ser på alle forhold i en familie ut fra signaler som fanges opp på ulike steder på tidlig tidspunkt. Dette kan bidra til at hjelp og tiltak kan iverksettes raskere.
- Barnevernskonsulent inn i barnehagen jevnlig, hvor saker kan drøftes anonymt og saker kan fanges opp tidligere. Det er aktuelt med en fagperson som har særlig ansvar for dette.
- FIA-prosjektet: Det er et «alternativ» skoletilbud Elverum kommune har. De får et kurs for eksempel innen renhold og så får de en praksisplass i renhold. Etter 5 år kan de gå opp til fagprøve.

8. Jobbe videre med DUÅ (De Utrolige Årene), PIS (Program for skilsmissegrupper i skolen) og muligheten til å etablere flere programmer. De utrolige årene tilbyr både Foreldreprogram, Barneprogram (smågrupper for barn) og Skole- og barnehageprogram (opplæring for ansatte som arbeider med barn). Forskning viser at tiltak på flere områder gir de beste resultatene.
9. Familiekontakt stillingen er opprettet på bakgrunn av skjønnsmidler fra Fylkesmannen, og avsluttes juni 2017. Det er et viktig arbeid som må videreføres og inn i ordinær drift.
10. NAV Åmot har ikke foretatt systematisk kartlegging av barnas situasjon med bruk av kartleggingsverktøy. Vi ser at det kan være hensiktsmessig å ta i bruk kartleggingsverktøy for å sikre familiene et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.
11. Samordning av arenaer hvor folk kan levere brukt utstyr og klær. Mange ønsker å gi ting videre som kan brukes av flere. Eks. Markedsdager hvor FAU med samarbeid med frivilligsentralen/ frivillige organisasjoner har ansvaret, med salg av klær, utstyr og leker.
12. Samordne alle aktivitetstilbud som finnes til enslige mindreårige flyktninger i kommunen.
13. Opplevelseskort – Utarbeide et opplevelseskort for barn/unge i familier med lav inntekt. Et kort som gjelder ulike tilbud i kommunen hvor man kan få reduserte priser.
14. Aktivitetshjelp som en del av frivilligsentralen sine arbeidsoppgaver, i samarbeid med lag og foreninger. Dette skal være oppsøkende personer som hjelper til med å få barn/unge/voksen ut i aktivitet.
15. Jevnlig kompetanseheving for alle som jobber med barn og unge i kommunen, også lag og foreninger.
16. Kurs i gjeldsrådgivning og økonomiopplæring allerede i ungdomsskolen og til personer som er i systemet hos NAV.
17. Ha god oversikt over med hvilke tilskudd som kan søkes på for å kunne yte bedre tilbud til ungdommene.